

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	<p>Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.</p> <p>Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.</p>
Valdkonna arengukava	„Kultuuri arengukava 2021- 2030“
Programmi nimi	Kultuuriprogramm
Programmi eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks
Programmi periood	2024.–2027. aasta
Peavastutaja	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	<p>Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tartu Kunstimuuseum, Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Viljandi Muuseum.</p> <p>Ülalnimetatud valitsemisala riigiasutused panustavad oma teenustega programmdokumendis kajastatud Kultuuriministeeriumi tegevustesse ja saavutatud tulemustesse.</p> <p>Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud oma tegevuste ja eelarvetega Kultuuriministeeriumi valitsemisala osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.</p>

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi juhtimiskorraldus.....	4
Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava.....	5
Hetkeolukorra analüüs ja olulised tegevused.....	8
Meetmed ja programmi tegevused	9
Meede 1. Mitmekülge ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	9
Tegevus 1.1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine	10
Tegevus 1.2. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine.....	14
Tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine.....	15
Tegevus 1.4. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	18
Tegevus 1.5. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine.....	20
Tegevus 1.6. Loovisikute toetamine ja tunnustamine	23
Tegevus 1.7. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	24
Tegevus 1.8. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine.....	26
Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine	28
Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine	29
Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	33
Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	38
Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine	41
Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digiteerimine	41
Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine.....	43
Tegevus 3.3. Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus.....	45
Tegevus 3.4. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	46

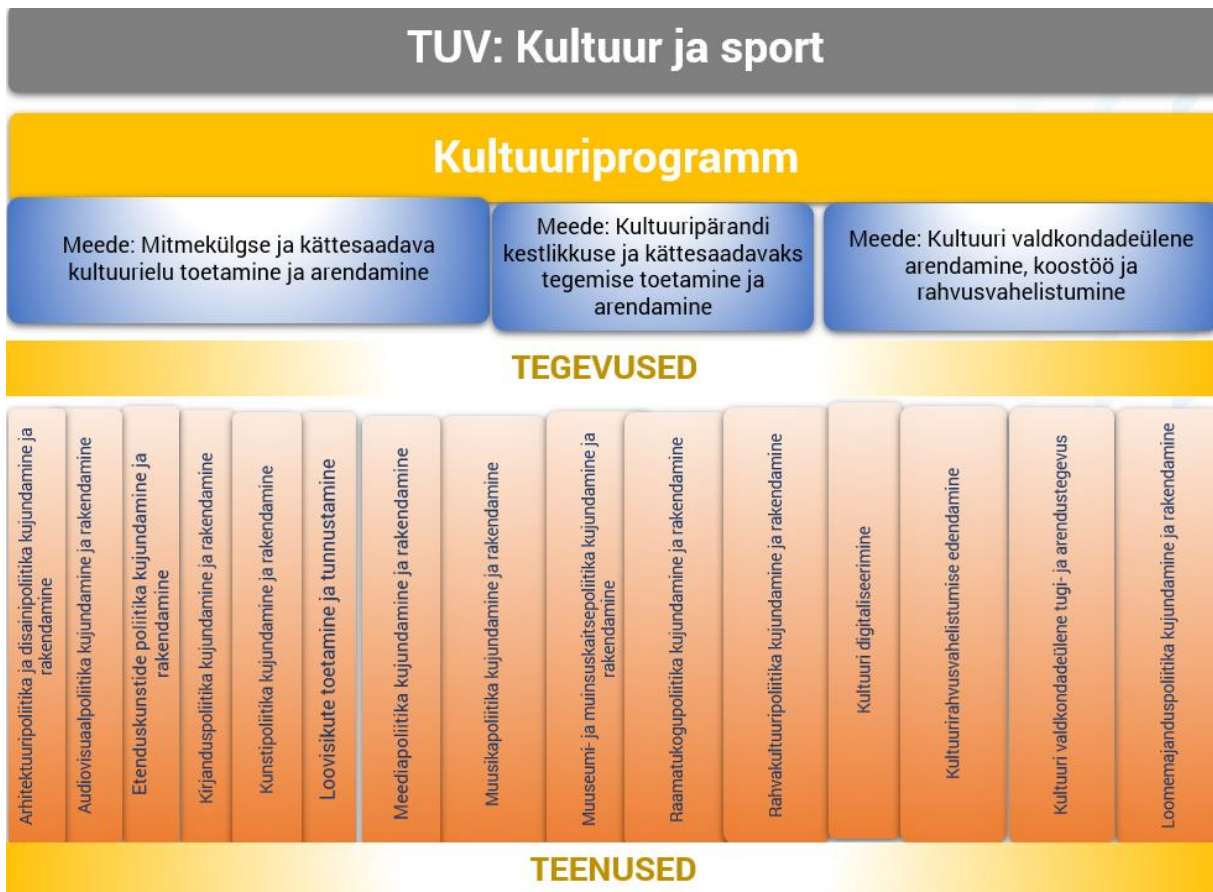
Sissejuhatus

Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärgi panustavad kaks programmi: kultuuriprogramm ja spordiprogramm. Eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Kultuuriministeerium. Riigi kultuuripoliitika kujundamises ja elluviimises on oluline osa ja vastutus lisaks Kultuuriministeeriumile paljudel teistelgi riiklikel institutsioonidel, sh ministeeriumitel. Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna eesmärgi viiakse ellu ka keskvalitsusse kuuluvate sihtasutuste (teatrid, muuseumid, kontsertorganisatsioonid jm), avalik-õiguslike organisatsioonide (Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Rahvusringhääling, Rahvusoper Estonia, Eesti Kultuurkapital) ja mittetulundussektori organisatsioonide toetamise kaudu. Kultuuripoliitika eesmärkide täitmises on keskse rolliga kohalikud omavalitsused, kes tagavad kohalikus kultuurikorralduses eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseks soodsa ja arendava kasvukeskkonna.

Kultuuriministeerium koos oma asutustega töötab eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Selle saavutamiseks tegeleb ministeerium Eesti rikkaliku kultuuri, pärandi, meediaruumi ja kultuurilise mitmekesisuse arendamise, säilitamise väärtustamise, teadvustamise ja levitamisega nii Eestis kui ka välismaal ning toetab nii professionaalset tegevust kui ka huvitegevust loomevaldkonnas. Nimetatud tegevuste läbi panustab Kultuuriministeerium ka riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalike muutuste elluviimisesse.

Programmi eesmärgi saavutamiseks on kavandatud välisvahendid ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärgi 1 „Nutikam Eesti“ sekkumiste 2.1.3.21 „Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKE-de arenguplaanide toetamine ning kasvupotentsiaaliga VKE-de ekspordivõimekuse kasvatamine“ ja 2.1.3.22. „Kultuuri- ja loomesektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine“. Samuti on planeeritud ehitismälestiste energiatõhususe tõstmise toetusmeetme rakendamine, mille rahastus tuleb CO2 kvoodi müügist.

Kultuurivaldkonna strategiadokument – „Kultuuri arengukava 2021-2030“ – kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 18.11.2021. a.

Joonis 1 „Kultuuriprogrammi struktuur“

Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostamist, elluviimist ja seiret koordineerib Kultuuriministerium. Ministerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt antud valdkonna strateegilisi eesmärke sisaldavatest dokumentidest. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannetest ning on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ja täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega.

Programm avalikustatakse Kultuuriministeriumi kodulehel pärast seda, kui Vabariigi Valitsus on riigieelarve seaduse § 31 lõike 1 alusel riigieelarve vahendid täiendavalt liigendanud ning siis, kui kultuuriminister on programmi kinnitanud. Programmi rakendamise kohta koostab Kultuuriministerium igal aastal tulemusaruande.

Programmi eesmärk, määrdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

Tulemusvaldkonna määrdik

Määrdik, sh allikas	Algtase	Sihttase aastaks 2030
Elanike kultuurielus osalemine¹, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	73,8 (2020)	80

¹ Vähemalt 15-aastaste Eesti elanike kultuurielus osalemine viimase 12 kuu jooksul (Statistikaamet), järgmise uuringu tulemused avalikustatakse 2024. aastal.

Programmi mõõdik, sh allikas (sihttasemed on seatud 2030 aastaks, vahetasemeid ei seata)	Algtase	Sihttase (2030)
Elanike kultuurielus osalemine, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	73,8 (2020)	80
Eesti laste ja noorte osalemine kultuuris <i>Allikas: Statistikaamet</i>	Algtase selgitatakse välja uuringuga	Suureneb
Kultuurivaldkonnas hõivatute keskmine brutokuupalk võrreldes Eesti keskmisega, % <i>Allikas: Statistikaamet</i>	78 (2022)	90
Rahulolu kultuuri kättesaadavuse ja ligipasetavusega <i>Allikas: täpsustub</i>	Algtase selgitatakse välja uuringuga	Suureneb
Kultuuri kättesaadavus digiplatvormidel <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgitatakse välja uuringuga	Suureneb
Eesti elanike kultuuripranditeadlikkus, 0-100 punkti skaalal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	60 palli (2023)	Maratakse lähtuvalt algtasemest
Eesti kultuuri uurimise jätkusuutlikkus <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgitatakse välja uuringuga	Maratakse lähtuvalt algtasemest
Loomemajanduse sektoris loodud lisandvrtus SKPst; % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	2,2 (2019)	3,2
Loomemajanduse sektoris loodud lisandvrtus töötaja kohta <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	23 000 (2019)	25 000
Eesti kultuuri rahvusvaheline nähtavus <i>Allikas: Elcano indeks</i>	82. (2021)	85.
Eesti kultuurikorralduse keskkonnamõju (Kultuuriministeeriumi haldusala kasvuhoonegaaside heide, CO2 ekvivalendina tonnides, 2019) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	46 748 (2019)	Maratakse lähtuvalt algtasemest
Eesti elanike elukeskkonnaga rahulolu (rahul või pigem rahul) <i>Allikas: Rahandusministerium, Statistikaamet</i>	73,5% (2022)	> 85%

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	2024	2025	2026	2027
Kultuuriprogramm kokku	295 259 789	280 327 498	271 151 820	272 795 491
Meede 1. „Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine“ kokku	154 394 971	156 688 320	151 149 320	152 079 920
MEETME 1. TEGEVUSED				
Arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ja rakendamine	2 629 500	2 720 040	2 834 060	2 933 000
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine	20 604 363	20 759 463	20 924 263	21 094 063
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine	48 195 668	50 479 137	44 610 697	44 752 417
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	10 432 913	10 494 733	10 414 643	10 549 013
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	6 483 017	6 131 817	6 296 967	6 459 417
Loovisikute toetamine ja tunnustamine	3 559 147	3 612 667	3 748 427	3 801 947
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine	44 145 189	44 030 189	43 730 189	43 730 189
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine	18 345 174	18 460 274	18 590 074	18 759 874
Meede 2. „Kultuuripärandi säilitamise ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine“ kokku	101 170 410	78 560 257	77 865 473	78 026 800
MEETME 2. TEGEVUSED				
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine	53 142 459	51 400 161	51 474 661	51 472 538
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine	36 613 577	15 595 922	14 660 487	14 660 487
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine	11 414 375	11 564 175	11 730 325	11 893 775
Meede 3. „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“	39 694 408	45 078 921	42 137 028	42 668 772
MEETME 3. TEGEVUSED				
Kultuurivaldkonna digitaliseerimine	20 000	20 000	20 000	20 000
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine	7 620 970	7 547 270	7 537 270	7 537 270
Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus	30 223 438	35 051 651	32 419 758	33 221 502
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine	1 830 000	2 460 000	2 160 000	1 910 000

Hetkeolukorra analüüs ja olulised tegevused

Eesti kultuuriruumi elujõulisuse tagamiseks on oluline loomevabaduse ja kultuuri kättesaadavuse kindlustamine. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine, kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad, kuid kultuuris osalemise osas on näha mõningast langustrendi² ning osalemises on ka küllaltki suured maakondlikud erinevused.

2020. aasta kevadel COVID-19 pandeemia puhkemise tõttu alanud ülemaailmne tervisekriis on järgnevatel aastatel oluliselt mõjutanud Eesti elu, sh kultuurielus osalemist, kultuuri loomise võimalusi ja kogu Eesti kultuurivaldkonda tervikuna. 2022. aastal lisandus koroonakriisi mõjudele mõju seoses Venemaa sõjalise rünnakuga Ukraina vastu, mis muutis taas rahvusvahelisi suhteid ning raskendas ürituste korraldamist. Seetõttu on endiselt oluline toetada uuteks kriisideks valmistumist.

2022. a viidi läbi elanike rahulolu-uuring kohalike omavalitsuste üksustega ja nende näitajatega, millest tulenevad näitajad on ka Kultuuriministeeriumile enda tegevuste kujundamisel aluseks. 2022. a läbiviidud elukeskkonna rahulolu-uuringu kohaselt oli 63% kõigist küsitletud Eesti elanikest rahul kultuurse vaba aja veetmisega, samas kohalike omavalitsuste lõikes on rahulolu väga varieeruv.

Kultuuris osalemise regionaalse kättesaadavuse ja nii tulevaste professionaalide järelkasvu kui ka teadliku publiku suurendamiseks on alates 2022. aastast rakendatud kultuurirahvatöötajate toetusmeetmeid. Selle eesmärk on võimaldada lastel ja noortel külastada õppeprogrammi osana teatrietendusi, kinoseansse, muuseume või muid kultuurivaldkonna asutusi või sündmusi.

2022. aastal jätkati loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ettevalmistamist, kaasates sinna laialdaselt ka valdkonda. Uuringu kohaselt oli Eestis 2021. aastal vähemalt 10 200 vabakutselist loovisikut. 2022. aasta jooksul valmis uuring, mis selgitab kirjanduse ja kunsti loomepalkade meetme mõjusid ning loometöö tasustamist valdkondadeülelalt.

2023. a esimest korda läbiviidud kultuuripärandi teadlikkuse uuringu kohaselt on vastava teadlikkuse indeksi e pärandibaromeetri näitajaks 60 punkti (100 punktist), mis näitab koondhinnangut pärandist osasaamise, selle hoidmisesse panustamise ja pärandi tähenduse osas hoiakutele ja käitumisele.

2022. viidi esimest korda läbi kultuuri- ja spordikorralduse keskkonnajalajälje uuring, mis lisaks edasisele võrdlusbaasile jalajälje osas tegi ka mitmeid soovitusi edasisteks tegevusteks.

Olulisteks läbivateks prioriteetideks 2024. - 2027. perioodil on:

- Film Estonia tagasimaksefondi rakendamine
- ERR regulatsiooni muutmise ja ERRi taristu uuendamine
- Põhikooli õpilastele kultuurüritustes ja –tegevustes toetussüsteemi e Kultuurirahvatöötajate programmi rakendamine, toetuse saajate sihtgrupi ja toetuse summa ühe õpilase kohta võimaluse korral laiendamine
- Kultuuripärandi digiteerimise jätkamine
- Rahvaraamatukogude reformi ettevalmistamine ja elluviimine
- Loomemajanduse toetamine
- Vabakutseliste loovisikute süsteemi uuendamine
- Kultuuriministeeriumi haldusala sihtasutustele asutaja ootuste seadmine
- Kultuurivaldkonna teadus- ja arendustegevuse süsteemne ja eesmärgistatud toetamine

² Eesti elanike kultuuris osalemise uuring, Statistikaamet

Meetmed ja programmi tegevused

Meede 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine

Meetme eesmärk: Eesti kultuurielu on mitmekülgne ja kõrgetasemeline, pakkudes võimalusi loominguliseks tegevuseks ja kultuurist osasaamiseks.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Teatrikülastuste arv Eestis, mln <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	1,1 (2022)	0,9	0,9	0,9	0,9
Laste- ja noortetenduste külastajate osakaal kõigist külastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	28,4% (2022)	30	30	30	30
Kinokülastuste arv (miljonites) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	2,33 (2022)	2,8	3,1	3,3	3,5
Eesti elanike osakaal, kes loevad raamatuid <i>Allikas: Statistikaamet</i>	Algtase määratakse 2024. aastal	Sihttasemed määratakse lähtuvalt algtasemest			
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest, % <i>Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus</i>	20 (2021)	20	20	20	20
Edasijõudmine „disainiredelil“: ettevõtete ja sihtasutuste protsentuaalne hulk, mis kasutavad disaini „disainiredeli“ IV astmel, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	58 (2018) ³	-	-	-	-
Eesti meediavabaduse indeks <i>Allikas: Piirideta Reporterid</i>	4. koht (2022)	≤TOP10	≤TOP10	≤TOP10	≤TOP10
Kontserdil käinute arv <i>Allikas: Statistikaamet</i>	Algtase määratakse 2024. aastal	Sihttasemed määratakse lähtuvalt algtasemest			

³ Uuring viidi läbi 2018., järgmine on plaanis 20223., iga-aastaselt uuringut ei planeerita läbi viia.

Arhitektuuriettevõtete eksport, mln eurot <i>Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut</i>	3,1 (2021)	3,2	3,3	3,4	3,5
---	---------------	-----	-----	-----	-----

Meetme raames kujundatakse ja viiakse ellu kunstide valdkondlikke poliitikaid, tõstetakse valdkonna konkurentsivõimet, toetatakse strateegiliste koostööpartnerite põhitegevust ja projekte, ning valdkonna toimimiseks ja arendamiseks hoitakse ja arendatakse vajalikku taristut. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamise saavutamine on programmi tegevuste eesmärgiks. Lisaks antakse välja riigi kultuuripreemiad (8) ja rahastatakse riigi kultuuristipendiume. Antakse loomeliitudele toetust, kasutamaks seda loometoetuse maksmiseks vabakutselistele loovisikutele ja loovisikute loometegevuseks ning sellega seotud täiendusõppeks antavateks stipendiumideks. Eesti Kultuurkapitali kaudu hasartmängumaksu laekumisest toetatakse kunstide ja rahvakultuuri valdkondade õppejõudude loometöö edendamist.

Tegevus 1.1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Elukeskkond vastab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele. Ruumiloome hea tava ja disainikasutuse vajalikkus on ühiskonnas teadvustatud

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Kaasatud üldhariduskoolide arv, kes pakuvad õpilastele üldhariduskoolis ruumihariduse valikkursust „Arhitektuur ja elukeskkond“ <i>Allikas: MTÜ Ruumiharidus</i>	17 (2022)	21	23	25	25
Ruumihariduse edendamiseks üldhariduskoolis läbiviidavate valikkursuste „Arhitektuur ja elukeskkond“ õpetajakoolituste arv <i>Allikas: MTÜ Ruumiharidus</i>	2 (2022)	3	4	5	5

Tegevus on suunatud kvaliteetse elukeskkonna kavandamiseks ja loomiseks vajalike tingimuste kujundamisele arhitektuuri ja disaini valdkondades. Kvaliteetne ruum on tehis- ja looduskeskkonna tasakaalustatud ruumiline tervik, mis hõlmab välis- ja siseruumi. Säästva ja tervikliku elukeskkonna kavandamine ja loomine (ruumiloome) sisaldab muu hulgas planeerimis- ja projekteerimistegevust (sh ruumilist planeerimist, arhitektuuri, maastikuarhitektuuri, disaini), eesmärgiga muuta olemasolev elukeskkond ruumiotsustega pikas vaates võimalikult paljudele paremaks. Kvaliteetse ruumilahenduse eelduseks on hea ja läbimõeldud ruumiotsus ehk ruumi arengut mõjutav valitsemistasandi otsus, mistõttu aitab Kultuuriministeerium kaasa ruumipädevuse läbivale tõstmisele ühiskonnas.

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus riigi tasandil on viimastel aastatel olnud kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamine. Kvaliteetse elukeskkonna kavandamise korralduses on mitmeid süsteemseid probleeme, mis tulenevad ruumipoliitika killustumisest eri ministeeriumide ja teiste riigiasutuste vahel.

Töös on uue ruumipoliitika kujundamise ja rakendamise funktsiooni loomine Maa- ja ruumiameti näol, et koondada riigi ruumi arengu tervikvaade ja tagada läbimõeldud ruumiotsused nii rohepöörde elluviimisel, rahvastikum muutustega kohanemisel kui kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamisel. Ühendameti struktuuri on oluline ruumiloome ekspertide töökohtade loomine, mis toob kaasa sisulise muutuse ruumiotsuste tegemisel.

Kultuuriministeerium aitab kaasa riigi ruumipoliitika ühtlustamisele ja arendamisele. Ruumipoliitika osaks on arhitektuuripoliitika, mis põhineb samanimelisel dokumendil „Eesti arhitektuuripoliitika“ (Vabariigi Valitsus kiitis heaks 2002. aastal). Arhitektuuripoliitika siht on käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust. Kultuuriministeerium aitab teadvustada arhitekti kaalukat rolli ja vastutust elukeskkonna kvaliteedi eest seismisel ja selle tõstmisel. Näitena võib tuua rahvastiku kahanemisega kaasnevad probleemid, mille lahendamisele aitab märkimisväärselt kaasa linnaruumi kvaliteedi parandamine.

Samuti toetab Kultuuriministeerium professionaalset arhitektuuri loomingu. Arhitektuuri valdkond toimib suures osas turupõhiselt – arhitektuurbüroodes pakutakse erinevaid teenuseid ja tehakse tellimuspõhist tööd. See osa valdkonnast on tänu erarahale kõrgemini tasustatud. Samas sisaldab see suures hulgas tehnilist projekteerimistööd, mitte loominguulist tööd. Loomingulisele tööle ja valdkonna arendamisele keskenduvad arhitektid, kes tegelevad näiteks väikevormide, näitusetevõtte, kirjutamise, arhitektuuripädevuse tõstmise või lihtsalt turu vajadustest mitte lähtuva arhitektitööga, sarnanevad toimetuleku poolest teiste kultuurivaldkondade loovisikutele, kelle toimetulek sõltub eelkõige avalikust rahastusest ja Kultuurikapitali toetustest. See osa valdkonnast vajab lisatähelepanu, sest tegeleb riigi kultuuripoliitika seisukohast oluliste temadega.

Selleks, et tagada ruumiloome ja ehitatud keskkonna kõrget taset, osaleb Kultuuriministeerium arhitekti kutset andva kogu tegevuses Eesti Arhitektide Liidu juures, sisearhitekti kutset andva kogu töös Eesti Sisearhitektide Liidu ning maastikuarhitekti kutset andva kogu töös Eesti Maastikuarhitektide Liidu juures.

Valdkondade kitsaskohtade lahendamiseks tuleb tõsta läbivalt avaliku ja erasektori ruumi- ja disainipädevust – asjatundlikkust ja vastutusvõimet ruumi arengut mõjutavate otsuste kujundamisel ja elluviimisel, sh arendada ruumiharidust ja disainiõpet üldhariduskoolist alates. Ruumihariduse edendamisel maast-madalast on oluline partner Arhitektuurikool (MTÜ Ruumiharidus). Arhitektuurikool tegutseb 2011. aastast ja on ainus ruumivaldkonna huviharidust pakkuv kool Eestis ja üks väheseid omataolisi Põhja-Euroopas ja Baltikumis. Kultuuriministeeriumi taotlusvoor „Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid“ toetab eelkõige lastele ja noortele suunatud tegevuste kaudu arhitektuuri- ja disainipädevuse tõstmist ja valdkondade arengut. Kultuuriministeerium aitab kaasa üleriiklike ruumikoolituste läbiviimisele avaliku sektori töötajatele, samuti ruumihariduse ja disainiõppe edendamisele üldhariduskoolis. Ruumikoolituste läbiviimisel on oluline partner Eesti Arhitektuurikeskus.

Kuigi kehtiva riigihangete seadusega on raamistik ideekonkursside korraldamiseks ja väärtuspõhiste riigihangete läbiviimiseks tagatud, teeb Kultuuriministeerium jätkuvalt koostööd valdkonna erialaliitudega – eeskätt Eesti Arhitektide Liiduga ja ettevõttega Riigi Kinnisvara AS, et töötada välja riigihanke läbiviimise parim praktika ja juurutada väärtuspõhise hangete läbiviimist ning tagada kvaliteetse ehitatud keskkonna areng ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.

Kultuuriministeerium toetab Eesti Arhitektuurikeskust kui strateegilist partnerit tegevustoetusega ning Eesti arhitektuuri väljapanekut Veneetsia Arhitektuuribiennaalil. Lisaks toetab ministeerium taotlusvooru kaudu arhitektuuri ja disaini valdkondade arendusprojekte ning arhitekte ja disainereid loovisikutena erialaliitude (Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit, Eesti Maastikuarhitektide Liit, Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) kaudu. Kultuuriministeerium koostöös Rahandusministeeriumiga toetab eraldi ka Eesti Arhitektide Liidu programmi „Hea avalik ruum“ jätkumist, mille raames elavdatakse linnakeskusi üle Eesti. Oluline roll on valdkondlikul mäluasutusel Eesti Arhitektuurimuuseumil, kus toimub hulgaliselt arhitektide nüüdisloomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm.

Valdkonna loovisikuid toetab arhitektuuri loomealal Eesti Arhitektide Liit (411 liiget), Eesti Sisearhitektide Liit (228 liiget) ja Eesti Maastikuarhitektide Liit (86 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastaval loomealal tegutsejatele loometoetusi ja stipendiume.

Arhitektuuri valdkonda toetatakse ka Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali kaudu.

Disaini valdkonnas toetab riik disaini valdkondlikke loomeliite (Eesti Disainerite Liit, Eesti Kujundusgraafikute Liit) ja valdkondlikku arenduskeskust (Eesti Disainikeskus) tegevustoetusega. Valdkondlikult olulisi algatusi on toetatud juba eelnimetatud taotlusvooriga „Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid“ ning arenduskeskuse projekte EASi loomemajanduse arendamise meetmest. Valdkonna loovisikuid toetab disaini loomealal Eesti Disainerite Liit (167 liiget) ja Eesti Kujundusgraafikute Liit (114 liiget). Liikmete arvud on esitatud 2022. aasta seisuga. Valdkondliku mäluasutusena väärib esiletõstmist senine Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum (ühendamisel Eesti Arhitektuurimuuseumiga), kus toimub disainerite loomingut tutvustavaid näitusi, loenguid jpm. Disainivaldkonna arendamine tugineb valdkonnasisesele kokkuleppele – „Disainivaldkonna arengukavale 2019-2023“, millele on koostamisel 2023+ perioodiks uus kokkulepe. See valdkonnasisene kokkulepe sõnastab visiooni, strateegilised suunad, eesmärgid ja huvigrupid ning pakub valdkonnast sündinud vaadet sellele, kuidas rakendada disaini paremini majanduse ja ühiskonna hüvanguks. Lisaks aitab Kultuuriministeerium kaasa ringdisainialase teadlikkuse tõstmisele, mis toetab ringmajanduse eesmärkide saavutamist.

2023. aastal viiakse läbi uuring „Disainikasutus Eesti ettevõtetes ja sihtasutustes“ eesmärgiga kaardistada ja analüüsida disainikasutust nii era- kui ka riigi osalusega ettevõtetes ning riigi asutatud sihtasutustes ja MTÜdes ning mis on jätku-uuring 2013. ja 2018. toimunud uuringutele. Tulemused avaldatakse 2024. aasta veebruaris. Eelmise uuringu tulemused näitasid, et Eesti ettevõtted kasutavad oma tegevuses rohkem disaini kui viis aastat varem, kuid disainiredeli ülemistele pulkadele, kus paiknevad ettevõtted kasutavad disaini uute toodete ja teenuste väljatöötamisel ning ettevõtte strateegilisel juhtimisel, on endiselt astunud vaid vähesed. Erasektor ei kasuta piisavalt Eesti disainivaldkonna võimalusi ettevõtete võimekuse tõstmiseks ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Loovisikud, kelle spetsialiseerumine või kutsumus ei ühti turu vajadustega, ei leia oma disainialastele projektidele rahastust ja satuvad toimetulekuraskustesse. Disainipädevust on vaja ühiskonnas laiemalt tõsta ning professionaalset disaini on vaja teadlikumalt edendada.

Disainikasutuse edendamist avalikus sektoris toetab Riigikantselei juures töötav innovatsioonitiim, kelle ülesanne on muuta avalikke teenuseid kasutajasõbralikumaks inimkeskse lähenemise abil ning seeläbi aidata kaasa uuenduslike, funktsionaalsete, keskkonnasäästlike, kasutajasõbralike ja atraktiivsete teenuste ja lahenduste väljatöötamisele ning kaasava ja turvalise keskkonna kujundamisele. Oluline on rakendada

Riigikantselei juures töötanud ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportist tulenevaid soovitusi. Kaasava disaini lahenduste põhirõhk kättesaadavusel, ligipääsetavusel ja kasutajagruppide võrdsustamisel on inspireeriv ja tuletab meelde, et selliseid lahendusi oleks vaja ka suuremal skaalal.

Disaini valdkonnas on oluline panustada kutsekvalifikatsiooni süsteemi edendamisesse – oluline on disainerite täiendõppe ja kutsesüsteemi arendamine koos disainivaldkonna TA-võimekuse tõstmisega. Samuti on vajalik tagada ringdisaini auditite, sprintide ja koolituste läbiviimine ettevõtetes ja organisatsioonides – ringdisaini põhimõtete järgimine aitab luua uuenduslikke lahendusi ja tooteid, mis tugineb loodusvarade mõistlikule tarbimisele, jäätmete vähendamisele ja uuenduslike ärimudelite loomisele, kus vähendatakse vajadust uue, loodusest tuleneva tooraine järele. Disainivaldkonna jaoks on oluline disaini distsipliini ja praktikate toetamise selgem ja arusaadavam sõnastamine, valdkonna omapära nähtavamaks tegemine. Selle nimel on vajalik toetada disaini erinevate praktikatega seotud tegevusi ja algatusi, loovisikuid, nende loomingut, sellega seotud otsinguid ja eksperimenteerimist, valdkonna edendamisele suunatud ettevõtmisi, rahvusvahelistumist, seotud pärandi säilitamist ja ennistamist ning panustamist ühiskondlikku heaolule.

Arenguvajadused

- Luua koostöös Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kliimaministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga ruumivaldkonna ühendamet, eesmärgiga suurendada ruumikaalutluse arvestamist riigi tasandi otsustusprotsessides ja pakkuda sellealast tuge ka kohalikele omavalitsustele.
- Kaasajastada kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted ja leida lahendused kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetega arvestamiseks läbivalt erinevatel haldustasanditel kõikides ruumiloomeprotsessides, sealhulgas investeerimiskavades, toetusmeetmetes, rahastusotsustes.
- Jätkata (koostöös RKASi jt osapooltega) väärtuspõhise riigihangete läbiviimise parima praktika väljatöötamist, mis lõpetaks odavhangete eelistamise ja tagaks kvaliteetse ehitatud keskkonna arengu ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.
- Tõsta nii kohalike omavalitsuste, keskvalitsuse tasandi, erasektori kui kodanike ruumipädevust, asjatundlikkust ja vastutustunnet ruumi arengut mõjutavate otsuste kujundamisel ja elluviimisel.
- Jätkata Ukraina ülesehitamist ja näidata ülesehitustöösse panustamisel siinseid parimaid praktikaid, kaasates protsessi arhitekte ja teisi erialaeksperte, lähtudes kvaliteedi ja kestlikkuse põhimõtetest, korraldades parimate lahenduste leidmiseks arhitektuurikonkurse.
- Tõsta partnerorganisatsioonide tegevustoetust, selleks et anda valdkonna arendajatele kindlustunne ja võimaldada neil keskenduda rohkem sisulisele tööle.
- Jätkata valdkondlike arendustegevuste jätkumist oodatud mahus, mis eeldab täiendavate vahendite tagamist, aga ka rahastaja ootuste selget määratlemist ning ülesannete sõnastamist.
- Tagada võimalusel püsitoetus ruumi- ja disainipoliitika eesmärgi täitvatele projektidele nagu „Hea avaliku ruumi“ programm ja algatused nagu „Arhitektuurikool“, mis võimaldaks arendusprojektide taotlusvooru valdkonna uutele väljakutsetele (segregatsioon, kahanemisega kohanemine, äärealad jne) lahenduste pakkumiseks ümber sihistada.
- Toetada regulaarselt toimuvaid arhitektuuri- ja disainivaldkonna rahvusvahelisi sündmusi mitmeaastaste lepingute alusel, mis võimaldaks tegevuste paremat planeerimist ja tooks kaasa ürituste kõrgema taseme.
- Rakendada senisest tõhusamalt disainivõimekust, et rohkem ettevõtteid ja asutusi teadvustaks disaini innovatsiooni ja strateegia võtmeosana ja paigutuks „disainiredeli“ kõrgematele astmetele, läbi nt muutuste innovatsiooni soodustavas seadusandluses, väärtus- ja kvaliteedipõhiste riigihangete ning disainipädevust rakendavate innovatsioonihangete juurutamise.

Tegevus 1.2. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Filmivaldkond on kunstiliselt mitmekesine ja Eesti film on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Rahvusvahelises kinolevis näidatud Eesti filmide arv <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	Algtase määratakse 2023.	Sihttasemed määratakse lähtuvalt algtasemest			
Laste ja noorte osakaal kinokülastustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	28 (2022)	24	22	21	20
Aastas esilinastunud EFI toetatud täispikkade filmide arv (mängu-, dokumentaal- ja animafilmid) <i>Allikas: Eesti Filmi Instituut</i>	30 (2022)	30	30	30	30

Märkimisväärselt COVID-19 poolt mõjutatud 2021. ja 2020. aastal kukkus kinokülastuste arv 2019. aastaga võrreldes oluliselt vastavalt 3,7 miljonilt 1,8 miljonile 2020. a ja 1,39 miljonile 2021. a. Samas Eesti filme käidi kinos vaatamas ning vaatamata keerulisele ajale oli 2021. aastal Eesti filmide turuosa kogu kinolevist 14%. Rakendati toetusmeetmeid nii filmide tootmise katkemise vältimiseks kui ka kinodele ja filmilevitajatele.

2022. aastal oli näha juba olulist külastajate arvu kasvu (kokku 2,3 miljonit külastust), samuti huvi Eesti filmide vastu on püsinud ning Eesti filmi turuosa kogu kinolevist oli 20,7%. Väljakutseks on kinokülastuste arvu kasvatamine ning Eesti filmi turuosa suurendamine. Eesti filmi turuosa eesmärgi saavutamiseks on esmajärgus vajalik tootmismahtude kasvatamine kriitilise tasemeni (6–7 mängufilmi aastas) ning inflatsiooni mõjude tasandamine. Filmide arv ja eelarvetase tagavad parema nähtavuse rahvusvahelisel turul. Vajaliku taristu osas on filmilinnak Riigikogu poolt valitud üheks Kultuurkapitali toetusel ehitatavaks riiklikult tähtsaks kultuuriobjektiks.

Riik on loonud eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks, kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), kes toetab filmide arendamist, tootmist, levitamist ja turundamist. Ministeeriumi eelarvest jagatava raha toel toetatakse mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide tootmist ning vähemuskaastootmist. EFI haldab suurt osa Eesti filmipärandist ja toetab väärtfilmikinode toetuse kaudu väärtfilmide levi.

Väärtfilmikinod toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemiku, mis võivad olla tavarepertuaarist keerulisema sisuga ning seetõttu kommertskinodes mitte ekraanile pääseda. Väärtfilmide levi soodustab mitmekesise kultuuriruumi loomist. Ministeerium tõstis toetust Põhjamaade ainsale A-kategooria filmifestivalile „Pimedate Ööde Filmifestival“ e PÖFF. Samuti jätkub tagasimaksefondi Film Estonia meetme rakendamine eesmärgiga tuua Eestisse välisriikide produktsioone. Tagasimaksefondi Film Estonia mõjude hindamiseks on koostatud mõjuanalüüs. Viimase uuringu konservatiivsete arvutuste järgi toob iga riigi poolt panustatud euro tagasi 2,5 eurot otseselt filmisektoris ja 5 eurot kaudse mõjuna. Film Estonia toetusmeede soodustab filmisektori rahvusvahelistumist, majanduslikku kasvu ja professionaalsete oskuste arengut.

Lähtuvalt uuenenud Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikli 13 lõikest 2 tuleb ka Eestis kehtestada mudel, kus nii kohalikud kui rahvusvahelised audiovisuaalmeedia teenuseid pakkuvad platvormid panustavad kohaliku filmi ja sarjatootmisesse, kas otsese investeeeringuna tootmisse või riiklikesse fondidesse tehtavate osamaksetena. Parandada tuleb Eesti filmide kättesaadavust rahvusvahelistel voogedastusplatvormidel.

Valdkonna loovisikuid toetab audiovisuaalse kunsti loomealal Eesti Kinoliit jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kirjanduse loomealal tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. 2022. aasta seisuga on liidul 394 liiget.

Riik toetab filmivaldkonda ka Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Suurendada filmivaldkonna tootmistoetusi.
- Tagada stabiilsus ja suurem paindlikkus Film Estonia tagasimakse skeemile, et kiiremini reageerida rahvusvaheliste filmiprojektide vajadustele.
- Rajada Eestisse kvaliteetne filmistuudio, mis vähendaks tootmistsükli kõikumist ning laiendaks filmitootmise kunstilisi võimalusi ning tervikuna tõstaks tootmiskvaliteeti.
- Toetada Eesti filmitööstust uute tehnoloogiate (*virtual production, extended reality*) kasutuselevõtmisel, uute sisuformaate arendamisel ja teadmussiirdel teistesse valdkondadesse, nt arvutimängude tööstusesse.
- Jätkata mitmekesise programmiga väärtfilmikinode toetamist taastumiseks COVIDi mõjudest kinode külastatavuses.

Tegevus 1.3. Etendus kunstide poliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Etendus kunstide valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Algupärandite osakaal uuslavastustest (sõnalavastused), %	48 (2022)	45	45	45	45
<i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>					

Tantsulavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	12,5 (2022)	15	15	15	15
Laste- ja noortelavastuste osakaal uuslavastustest, % <i>Allikas: Eesti Teatri Agentuur</i>	20 (2022)	20	20	20	20

Teatrite külastatavuse 2020. ja 2021. aasta numbrid olid langustrendis seonduvalt COVID-19 piirangutest - teatrikülastusi oli vastavalt vaid 785 705 ja 673 214 (sh veebikülastajad). COVID-kriisile vaatamata ei toimunud etendusasutuste suurt pööret digilahenduste kasutamisele ning publikunumbreid mõjutasid oluliselt kehtestatud mahupiirangud ning muutuvad piirarvud. Samuti mõjutas valdkonda nn koroonatõendite nõude kehtestamine. 2022. aasta külastuste koguarv ületas aga taas 1 miljoni piiri (kokku 1,1 mln külastust), milles väljendub teatrisüsteemi taastumine piirangute perioodist.

Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaalasutusi.

Riigikogu võttis augustis 2022. a vastu uuendatud etendusasutuste seaduse (jõustus 01.11.2022), mille eesmärgiks on paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunste kättesaadavust üle Eesti, sh korrastada rahastamissüsteem. Rahastuskorda reguleeriv ministri määrus töötati välja koostöös valdkonnaga ja hõlmas ka valdkonna välja pakutud loomingulise tegevusega seotud töö mahu arvestamise mudelit. Oluliselt täpsustati eeskätt era- ja KOV-i teatrite rahastamise tingimusi, mille kriteeriumid tuletati era- ja KOV-i teatrite rahastamisele etendusasutuse seaduses seatud eesmärkidest. Era- ja KOV-i teatrite rahastamise süsteem muutus oluliselt läbipaistvamaks ning on oluliselt jälgitavam, kuidas kujunevad rahastusettepanekud. Samas tekitas süsteemi õigusliku määratluse jäikuse aste koosmõjus rakendamise lühikese ajaakna kahetusväärselt arvestatava turbulentsi 2023. aasta tegevustoetustes võrreldes varasema korra järgi määratud toetussummadega. Sellest tulenevalt otsustati rakendada uuele rahastusmudelile üleminekuks tasandavaid lisavahendeid. 2023. aastal täpsustati määrust vastavalt era- ja munitsipaalasutuste tagasisidele. Era- ja munitsipaalasutustest viiele taotlejale võidakse uue määruse alusel määrata kolme-aastane tegevustoetus. Eesmärgiks on seada riigi sihtasutustena tegutsevatele etendusasutustele asutajaootused, mille täpsem sõnastamine ning kokkuleppimine toimub 2024. aastal.

Kultuuriministeeriumi taotlusvoorude toel (taotlusvoor „Rahvusvahelised etenduskunste festivalid“) jõuab mitmesugune rahvusvaheline teatrikunst Eesti vaatajateni, samuti soodustatakse seeläbi rahvusvahelisi koostööprojekte. Pikemaks eesmärgiks on Eesti muutumine loomulikuks osaks etenduskunsti rahvusvahelise mobiilsuse võrgustikest ka väljaspool festivalide toimumise perioode. Eestisse tuuakse silmapaistvaid etenduskunstnikke, tutvustatakse nende loomingut ning kutsutakse produtsente ja festivalikuraatoreid vaatama siinseid lavastusi, et sünniks uued koostööprojektid. Viimasele eesmärgile keskenduvad nii etenduskunste keskused kui ka hulk Eestis toimuvaid rahvusvahelise haardega festivale.

Repertuaaris olevate lavastuste sihtgrupilist jaotust silmas pidades on jätkuvalt oluline hoida lastele ja noortele tehtavate ja omadramaturgial põhinevate uuslavastuste osakaalu, tagada professionaalse teatri kättesaadavus üle Eesti ning žanriliselt jälgida ka tantsulavastuste osakaalu uuslavastuste hulgas. Eesmärgiks on soosida ja motiveerida suuremate kunstiliste riskide võtmist kaasaegse tantsukunsti, kaasaegse etenduskunsti ja kaasaegse tsirkuse alavaldkondades, samuti toetada lastele ja noortele suunatud lavastusi nendes alavaldkondades.

Teatrikunsti regionaalse kättesaadavuse tagamiseks jagab toetusi Eesti Rahvakultuuri Keskuse programm "Teater maal" (sh eriprogrammid lastele ja noortele). Lisaks professionaalsele etenduskunstile tegutseb üle Eesti aktiivne harrastusteatri kogukond, kuhu kuuluvad inimesed kõikidest vanuserühmadest ja mis korraldab samuti rohkelt piirkondlikke ja üle-eestilisi festivale. Teatrivõrgustiku jätkusuutliku toimimise jaoks arutatakse koostöövõimalusi kaasfinantseerimiseks kohalike omavalitsustega, sh professionaalsete proovivõimaluste tagamiseks KOV-i ruumides.

Eesti Teatri Agentuuri toetatakse läbi tegevustoetuse, mille abil ostab sihtasutus teiste tegevuste seas autoriloomingut ja tegeleb rahvusvahelistumisega. Vajalik on strateegiliste otsuste suurem andmepõhisus, milleks arendatakse Eesti Teatri Agentuuri kogutud teatristatistika pinnalt analüütilist võimekust.

Rahvusoper Estonia planeeritava juurdeehituse valguses analüüsitakse Eesti muusikateatri koguvõrgustikku ja langetatakse selle osas strateegilised otsused. 2023. aasta jooksul kogutakse analüüsi jaoks andmeid Vanemuisest ja Estoniast, kõrvutamaks eri žanrite küllastajate hulka, lavastuste maksumust, külalissetenduste andmise võimekust jmt.

2023. aastal töötatakse välja toetusmeede energiasäästlikele valguslahendustele üleminekuks etendusasutustes, mis on planeeritud rakendada 2024. aastast CO2 meetme vahenditest (9 miljonit eurot). Valdonna loovisikuid toetavad etenduskunsti ja stsenograafia loomealal Eesti Näitlejate Liit (561 liiget), Eesti Lavastuskunstnike Liit (67 liiget), Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit (122 liiget), Eesti Balletiliit (180 liiget) ja Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit (239 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. Liikmete arvud on toodud 2022. aasta seisuga.

Riik toetab etenduskunstide valdkonnas tegutsejaid, erinevaid organisatsioone ja sündmusi ka Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali kaudu.

Arenguvajadused

- Töötada välja koos valdkonnaga läbimõeldud toetusmudel ja etenduskunsti alamvaldkondade tasakaalu arvestades piisav rahaline toetussüsteem kaasaegsele tantsukunstile (arvestades selle grupipõhist loomust), kaasaegsele etenduskunstile ja kaasaegsele tsirkusele alavaldkondadena.
- Välja töötada toimivad finantsmudelid riigi asutatud sihtasutustena toimivate etendusasutuste ja eraetendusasutuste koostööks, eriti regionaalses mõõtnes.
- Vaadata üle rahvusvaheliste etenduskunstide festivalide toetuse tingimused 2024. aastal, suurendada voo rahalist mahtu ja arutada mitme-aastaste projektitoetuste lepingute sõlmimist.
- Arendada etenduskunsti keskuste rolli Eesti teatrimaastikul vältimaks, et iga etendusasutus vajab oma statsionaarset lava ning tagada etenduskunsti keskuste toimimise eripära arvestav rahastamine.
- Suurendada regionaalset kättesaadavust läbi programmi „Teater maal“ vahendite mahtu ja lihtsustada taotlusvoo korraldust.
- Rakendada koos valdkonna esindusorganisatsioonide ja puuetega inimeste esindusorganisatsioonidega toimivad tehnilised lahendused ja nende finantseerimine ligipääsetavuse oluliseks tõstmiseks etendusasutustes.
- Töötatakse välja lahendused ja leitakse täiendavad vahendid loomingu kvaliteetseks ja süstemaatiliseks salvestamiseks ja digitaliseerimiseks. Eesmärgiks on, et digitaliseeritud materjalid ja erinevad valdkonna ajalugu koondavad infoandmebaasid moodustavad ühtse ja tervikliku, nii sisuliselt kui tehniliselt arendatud ning kaasaegsete kasutusvõimalustega digitaalse keskkonna.

Tegevus 1.4. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti elanike lugemisharjumus on stabiilne või suureneb ning eesti kirjandus on rahvusvaheliselt nähtav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Aastas ilmunud Eesti kirjanduse tõlgete arv <i>Allikas: Eesti Kirjanduse Teabekeskus</i>	77 (2022)	70	80	80	80

Eesti kirjanduse osas valikuvõimalusi on palju ja iga lugeja peaks leidma oma lemmiku. Ehkki Eestis ilmub palju erinevaid raamatuid, vähenevad tiraažid ja raamatute hind tõuseb, mis omakorda tähendab, et raamatute kättesaadavus väheneb. Järjest keerulisem on toime tulla ka väikestel kirjanduse vahendamisele ja tutvustamisele pühendunud raamatupoodidel. Pühendunud lugejate huvi kirjanduse vastu ei ole siiski vaibunud, raamatukogude kasutamine on kasvanud. Oluline on suurendada raamatukogude teavikute osturaha, et uuem kirjandus oleks kõigile kättesaadav. Eriti tuleks keskenduda just laste- ja noortekirjanduse ostudele, aga ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestveetavatele lugema innustamise programmidele, et kindlustada eesti keeles lugema harjunud kultuurikandjate järelkasvu.

Kirjanduspoliitika valdkond on seotud ka raamatukogupoliitika kujundamise ja rakendamisega. Raamatukogud on paraku paljudes kohtades ainuke raamatutele ligipääsemise koht, sest raamatukauplusi on ainult väga vähestes linnades. Seega vajavad rahvaraamatukogude teavikute ostu vahendid märgatavat suurendamist, mh panustamist e-raamatutesse ja audioraamatutesse ning tagada tuleb raamatute kättesaadavus üle riigi, st raamatukogudesse piisavalt uue kirjanduse jõudmine, eriti oluline on uue laste- ja noortekirjanduse kättesaadavus raamatukogudes.

Toetades laenutusi raamatukogudest ei saa unustada ka autoreid, kelle raamatuid loetakse. Autorile õiglase laenutushüvitise maksmine raamatute laenutamise eest raamatukogudest toetab ja võimestab loovisikuid ning oleks arvestatavaks sissetulekuallikaks kirjanikupalga kõrval, mille saajate arvu tuleks samuti suurendada. Hüvitissumma eelarvestamise alused ning hüvitiste piirmäärad tuleb üle vaadata, et kindlustada autorite hüvitamine õiglaselt ja jätkusuutlikult.

Riik väärtustab kirjandust kui omakeelse kultuuriruumi ühte alustala, mis loob eeldused teistegi valdkondade kestmiseks ja arenguks. Selleks loob ja rakendab Kultuuriministeerium toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, kirjanduse populariseerimist ja kättesaadavust. Alates 2023. aastast toetab Kultuuriministeerium uue riikliku tähtpäeva – eesti kirjanduse päeva tähistamist – ning emakeeleõpetaja preemia väljaandmist. 2022. aastal sai riiklikku palka 15 kirjanikku. Kirjanikupalk annab tippvormis kirjanikule võimaluse keskenduda loomingule ja tagab talle sotsiaalsed garantiid. Luges kasvavad laia silmaringiga, avatud meele ja hea keeleoskusega kodanikud, nii ongi riigi kohus pöörata suuremat tähelepanu laste- ja noorte lugemusele, lugema innustamisele ja ka eesti keelsele lasteraamatule.

Raamatute kättesaadavus, lugemise populariseerimine ja kirjanduse väärtustamine on omakeelse kultuuri säilimiseks ja arendamiseks vajalikud eeldused. Lugejate kasvatamiseks on vaja head (laste)kirjandust, laste ja noorte lugema innustamist nii kodus, lasteaias kui ka koolis. Siin on võtmetähtsusega valdkonna kompetentsikeskuse – Eesti Lastekirjanduse Keskuse - tegevus, kes kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust.

Kultuuriministeeriumi asutatud ja toetatav Sihtasutus Kultuurileht annab jätkuvalt välja Eesti tähtsaimaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht. Neist mitmed on pühendunud Eesti kirjanike originaalloomingu avaldamisele ja kirjanduselu peegeldamisele, kõik väljaanded edendavad aga emakeelset kriitikakultuuri laiemalt. Kultuurilehe honorarifondi võimalused loovisikute tööd tasustada on aasta-aastalt paranenud, kuid jäävad veel töö õiglase tasustamise osas kultuuritöötaja miinimumi standardile alla. 2024. aastast tõuseb honorarifond 200 000 euro võrra.

Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on väga tähtis roll nii Eesti Kirjanduse Keskusel kui ka Eesti Lastekirjanduse Keskusel. Eesti kirjanduse rahvusvahelistumise parendamiseks rahastab ministeerium muu hulgas Eesti Kirjanduse Keskuse tegevust tõlkijate koolitamisel, mis hõlmab tõlkijatele mõeldud stipendiumit ja residentuuri loomist. Samuti toetatakse Kultuuriministeeriumi eelarvest Eesti osalemist rahvusvahelistel messidel, järjepidevat kirjastuste teadlikkuse tõstmist ekspordivõimalustest ning autoriõiguste vahendamist ja rahvusvaheliste lepingute sõlmimist. Toetatakse ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevusi lastekirjanduse ning lasteraamatute illustratsioonide ekspordipotentsiaali tõstmiseks. Kirjanduse rahvusvahelistumine on oluline ka kirjanike ja tõlkijate toimetuleku tagamisel. Kirjanike ja nende teoste rahvusvahelise edu taga seisvate mitteriiklike organisatsioonide jätkusuutlik rahastamine on vajalik ja oluline. Kultuuriministeerium toetab eesti kirjanduse rahvusvahelistumisega seotud projekte, eelkõige tegevustes, mis aitavad kaasa Eesti edukale esinemistele raamatumessidel. Iga kirjaniku ja illustraatori teoste õiguste müük välismaale annab autoritele lisateenistuse. Eesti on rahvusvahelisel lasteraamatute messil Bolognas 2025. aastal peakülaline. Kaugemaks sihiks on jõuda peakülalise staatuseni ka maailma suurimal raamatumessil Frankfurdis. Eesti kirjanduselu rahvusvahelistumist toetavad ka siin toimuvad suursündmused, end juba tõestanud ja ka publiku seas menud festivalid HeadRead Tallinnas ja Prima Vista UNESCO kirjanduslinnas Tartus.

Valdkonna loovisikuid toetab Eesti Kirjanike Liit jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kirjanduse loomealal tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. 2022. aasta seisuga on liidul 329 liiget.

Riik toetab kirjanduselu, loometööd ja kirjastamist ka Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali kaudu, kelle kanda on näiteks ka Eestis toimuvate rahvusvaheliste kirjandusfestivalide korraldamise rahastamine. Kirjanduse kättesaadavust mõjutavad ka võimalikud rahvaraamatukogude võrgu muudatused.

Arenguvajadused

- Suurendada laenutushüvitist ja reprograafiahüvitist autoritele (kirjanikud, tõlkijad, illustraatorid) ja kirjastustele. Muuta laenutushüvitiste eelarvestamise põhimõtteid, leppida kokku kindlates kriteeriumides ja arvestusalustes ning üle vaadata hüvitiste piirmäärad.
- Suurendada Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustoetust lugemise populariseerimise programmi elluviimiseks ja programmi „Lugemisisu“ laiendamiseks üle Eesti, erinevate lugemist populariseerivate tegevuste arendamiseks ning Eesti lastekirjanduse ja illustratsioonide rahvusvaheliselt tuntuks tegemiseks.

- Tõsta kirjanduse rahvusvahelistumise eelarvet ja Eesti Kirjanduse Keskuse ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustoetust Eesti kirjanduse rahvusvaheline tuntuse ja leviku suurendamiseks.
- Rahvusvaheliste festivalide toetamine, mis tagab sündmuse korraldajatele vajaliku stabiilsuse.
- Vähendada raamatute, sh e-raamatute ja audioraamatute, käibemaksumäära 5-le protsendile, mis parandab ligipääsu raamatutele ja kirjanduse kättesaadavust.

Tegevus 1.5. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Kunstielu on mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	14 (2022)	11	15	15	15
SA Kunstihoone Eestis ja välismaal toimunud näituste külastajate arv <i>Allikas: SA Kunstihoone</i>	33 026 (2022)	35 000	50 000	50 000	50 000
Lepingulised residentuurikohad Eesti kunstnikele välismaal <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	3 (2022)	4	4	4	4

Kunstinäitusi toimus 2021. aastal üle Eesti kokku 823 ja neid külastas hinnanguliselt enam kui 0,9 mln inimest. Kunstivaldkonna suur arengupotentsiaal, rahvusvaheline nähtavus ja kunstielu kodumaine mitmekülgne kättesaadavus on kriiside ja inflatsiooni järel ohus. Valdkonna jätkusuutlikkus sõltub peamiselt mitteriiklikest organisatsioonidest. Väheste stabiilsete töökohtade konkurentsivõime on kadunud, kuna enamik organisatsioone ei suuda kaasas käia riigi kultuuritöötaja palgamiinimumiga, samuti on kahanemas üksikisikute ja väikeste organisatsioonide vastupidavus ja motivatsioon raskustega rinda pista. Kunsti rahastamise suurim probleem on ministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali rollide ebaproportsionaalne jaotus, mis ei arvesta valdkonna vajadusi ja jätab kesksete institutsioonide tegevuse rahastamisel Kultuurkapitalile liiga suure koormuse. Kunstnike toimetulekut hindavad kesiseks ka valdkonna uuringud. Loometöö tasustamine, sh näitusetasud kunstnikele, on valdkonna prioriteet ja lähiaastate võtmeteema.

Hädavajalik on näitusetaristu parandamine ja ajakohastamine. Kunstigaleriid on vähe võrgustunud, nende tegevus nõrgalt kommuneeritud ja tegevuste aeline baas ning taristu vajab paljudel juhtudel investeeinguid. Probleeme on nii kohalike väikegaleriide kui ka kesksete näitusemajadega (Tallinna Kunstihoone ja Tartu Kunstimaja). 2023-2025 toimuv 1934. aastal rajatud Tallinna Kunstihoone renoveerimine vajab lisavahendeid. Kriitilises seisus on ka teiste kesksete näitusekorraldajate taristu (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, Tartu Kunstimaja, Eesti Kunstnike Liidu galeriid, jmt). Samuti on eesmärgiks arendustegevused galeriide võrgustumise ja haridus- ning publikutöö parandamise suunal, aga ka valdkonna statistika kogumise kaasajastamine, et kunstipoliitika kujundamine oleks enam teadmispõhine. Ka nendeks tegevusteks puudub täna riiklik rahastus. Kunstielu piirkondliku ja rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamiseks on oluline nii valdkondlike arendustegevuste võimestamine kui ka suurem tähelepanu kunstnike residentuurivõimalustele Eestis ja Eestist väljaspool. Kunstivaldkond koostas 2021. aastal valdkondliku arengukokkuleppe (arengukava) "KUVA 2021-2025"⁴, mille eesmärkidest mitmed – nt kunstnike töö tasustamise temaatika, samuti mure kunstitaristu olukorra pärast - on riigi ja valdkonna praktikute vaates ühised.

Suurem osa kunstivaldkonnast toimib peamiselt kolmanda sektori organisatsioonide kaudu ning kunstisüsteem areneb ja muutub kiirelt. Lähiaastate suurim väljakutse on vabakutseliste töö põhineva valdkonna jätkusuutlikkuse tagamine kriisist väljumisel, inimeste hoidmine ja valdkondliku ökosüsteemi tervise tagamine. Valdkonnas tegutseb üks riigi osalusega sihtasutus – SA Kunstihoone. Kultuuriministeerium panustab kunsti valdkonnas nii loometöösse, näitustegevusse, rahvusvahelistumisse kui ka kunsti uurimisse, esmakordselt on käimas suurem investeeing Tallinna Kunstihoone renoveerimise näol. Valdkonna tegevuste põhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakendus kunsti sihtkapitali kaudu. Avaliku rahastuse kogusumma ei taga endiselt valdkonna piisavat toetamist. Erinevalt enamikest teistest loomealadest on aktiivses kunstielus (nüüdisloomes) ka mäluasutustel suur roll – kunsti avalikuks saamise peamine formaat on näitused ja kunstimuuseumid panustavad sellesse märkimisväärselt. Kunsti valdkonna riigipoolse rahastuse eesmärk on tagada tingimused kunsti loomiseks, muuta kunst Eestis nähtavaks ja jätkata kunstivaldkonna rahvusvahelistumist, leides selleks uusi viise ja võimalusi.

Loometöö tasustamine on valdkonnas süsteemselt läbi mõtlemata ja piisavas mahus rahastamata. Kunstnikupalka makstakse alates 2023. aastast 20 kunstnikule MTÜ Eesti Kunstnike Liidu kaudu, aktiivseid tegevkunstnikke on hinnanguliselt mitusada, valdkonna loomeliitude liikmeid üle 1000. Valdkonna esindajad on teinud ettepaneku 2024. aastast käivitada näitusetasude fond, mille vahenditest näituseasutused saaksid finantseerida kunstnike näitustega seotud tööpanust. Täiesti puudub täna riigi toetus kunsti loomiseks vajaliku taristu (nt kunstnike ateljeed, töökojad) ja valdkonna tehnilise arengu ja investeeingute osas. Kujutava kunsti valdkonnas on individuaalsed sisendkulud väga kõrged, eriti materjali- või tehnoloogiamahukate teoste puhul, kunstnikud vajavad tegutsemiseks füüsilist ruumi - täna toimub tegevuste rahastamine peamiselt omatulu ja Kultuurkapitali baasil.

Alates 2017. aastast antakse Kultuuriministeeriumi eelarvest tegevustoetust kolmele näituseasutusele - SA Tallinna Kunstihoonele, Eesti Kunstnike Liidu galeriidele ja Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumile. Kõik need näituseasutused tegutsevad Tallinnas ning vaid SA Kunstihoone tegevus on rahastatud piisavalt, ülejäänute põhirahastajaks on Kultuurkapital. Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumi tegevuste stabiilseks ja jätkusuutlikeks rahastamiseks oleks vaja muuseumi tegevust toetada täies mahus Kultuuriministeeriumist. Kultuurkapitali ja Kultuuriministeeriumi rollijaotus kunsti rahastamisel vajab ministeeriumipoolseid otsuseid, et laiendada ministeeriumist tegevustoetust saavate kunstiasutuste ringi.

---

⁴ https://cca-admin.cca.ee/wp-content/uploads/2021/12/KUVA_veebi.pdf

Lisaks EKKM-ile tuleks ministeeriumi eelarvest täies mahus rahastada ka Eesti Kunstnike Liidu ja Tartu Kunstnike Liidu näituseasutuste tegevust, kuivõrd need on põhilised valdkonnaülesed uue loomingu eksponeerimise paigad ning sellisena kunstielus kesksed. Täna on professionaalsed näitusepinnad koondunud peamiselt suurtesse keskustesse, väiksematel tegijatel on keeruline jõuda publikuni ja konkureerida väga piiratud rahastusele, kunsti regionaalne kättesaadavus on piiratud, kõrgel tasemel näitustegevus on ebaühtlane. Kunstielu Eestis toetub ligi sajale galeriile ja näitusemajale, suurem osa neist ei saa märkimisväärset avalikku toetust. Statistika operatiivseks kogumiseks ei ole süsteemset võimekust, seega ei ole kunstipoliitika kujundamine täna ka täielikult teadmispõhine.

Kunsti kättesaadavust parandaks ligipääsetav kunstiharidus ja näitusepedagoogika, aktiivsem kommunikatsioon ja kvaliteetne emakeelne kunstikriitika. Riigi panus publiku kaasamisele suunatud tegevustele on täna marginaalne, SA Kultuurileht annab välja ajakirja kunst.ee, kunstikriitikat ilmub ka ajakirjas Vikerkaar ning ajalehes Sirp. Vajadus süsteemse toetuse ja tegevuste võimestamise järele on olemas, eriti kunstikriitika, aga ka kommunikatsiooni osas vajaks valdkond ka värskendavat tõuget, sest meediapildis on kunst aasta-aastalt vähem nähtav.

Kunst on rahvusvaheline loomevaldkond, mille mõistmine ja hindamine ei sõltu keelepiiridest. Rahvusvahelistumine on olnud Eesti kultuuripoliitika keskseid prioriteete läbi aastakümnete ning Eesti kunsti nähtavuse ja lõimituse tagamine rahvusvahelisel kunstimaastikul on praegugi oluline. Veneetsia biennaal on regulaarne rahvusvaheline kunstinäitus, mis toimub alates 1895. aastast. Eesti osaleb biennaalil rahvuspaviljoniga alates 1997. aastast ja see on suurim regulaarne avalikult rahastatud rahvusvaheline kunstiprojekt. 2022. aastal oli Eestil erakordne võimalus korraldada rahvuspaviljoni näitus sündmuse keskpunktis Giardini pargis (Hollandis). Järgmisel, 2024. aasta, biennaalil tuleb näitusele leida taas uus asukoht. Kunstnikuna esindab Eestit järgmisel biennaalil skulptor Edith Karlson.

Rahvusvahelisi kunstisuhteid arendavad valdkondlik info- ja arenduskeskus (SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ), kes saavad ministeeriumilt osalist tegevustoetust. Keskuste koostöö ja tegevuste konsolideerimine on kaalumisel, kuid kuna tegemist on väikeste üksustega, ei tähendaks see optimeerimist, vaid vajaks kõigi vajalike teenuste ja tegevuste tagamiseks kindlasti lisavahendeid. Rahvusvahelistel kunstimesidel osalemist, galeristide koolitamist ja rahvusvahelisi turundustegevusi on seni rahastatud Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse koordineeritava loomemajanduse meetme vahenditest, uue voo võimalused selguvad 2023. aasta jooksul.

Kiirelt rahvusvahelist tuntuks kogunud Narva kunstiresidentuuri arendamist toetab ministeerium Eesti Kunstiakadeemia SA kaudu. Loovisikute mobiilsus on kultuurikoostöö nurgakivi ja kunsti mitmekesise arengu tagatis, järgmiste sarnaste võimaluste avamiseks käib hetkel koostöö eelkõige Suurbritannia suunal. Hetkel on läbi valdkondlike keskuste koostöö ISCP residentuuriga New Yorgis ja WIELSiga Brüsselis võimalik riigi rahastusel välisresidentuuris viibida 3 kunstnikul aastas. Kunstielu terviku seisukohalt on oluline ka kunstiklassika uurimine ja tutvustamine, mistõttu on ministeerium alates 2018. aastast toetanud eraalgatusliku Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust. Muutuvas maailmas on väikesel ja mobiilsel valdkonnal pigem lihtsam sihte muuta ja pikaajalisi plaane ümber vaadata, kuid kujutav kunst jääb igal juhul ja kõigis oludes rahvusvahelisele kogukonnale toetuvaks ülemaailmse levikuga kultuurivaldkonnaks, mis sõltub samas täielikult kohaliku kunstielu mitmekesisusest ja elujõulisusest.

Hetkel ei rahasta Kultuuriministeerium ka ühegi rahvusvahelise mõõtmega kunstivaldkonna festivali tegevust. Neist kolm suuremat ja järjepidevamat: Tallinna Graafikatriennaal, Tallinna Fotokuu ja Tallinna Rakenduskunsti Triennaal väärisksid projektipõhise Kultuurkapitali rahastuse asemel süsteemsemat ja järjepidevat rahastamissüsteemi tegevuste paremaks planeerimiseks.

Valdkonna loovisikuid toetab kujutava kunsti loomealadel Eesti Kunstnike Liit (983 liiget) ja Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing (144 liiget) jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele kirjanduse loomealal tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. Liikmete arvud on esitatud 2022. aasta seisuga.

Arenguvajadused

- Tagada täiendavad vahendid nii vabakutseliste kunstnike toimetuleku parandamiseks, kunstnike töö tasustamise toetamiseks, valdkonna asutuste toimepidevusse, näituseruumide renoveerimisse, valdkonna tugiteenuste kättesaadavusse kui ka valdkonna statistika kogumise ja analüüsiga seotud tegevustesse.
- Parandada tegevustoetust saavate kunstiasutuste olukorda.
- Algatada kunstiteadlikkuse kasvatamiseks, kunstnikele ja kunstipublikule elukohast sõltumatult võrdsete võimaluste loomiseks ning regionaalarengu toetamiseks kohalike näituseasutuste investeeingu- ja arendusprogramm.
- Tagada SA Tallinna Kunstihoone renoveerimise jätkamine.
- Süsteemsem lähenemine rahvusvaheliselt võrgustunud pideva ja professionaalse programmiga loomemajadele.
- Suurendada riigi rahastatud residentuurikohtade arvu mainekates keskustes välismaal.
- Rahvusvaheliste festivalide toetamine, mis tagab sündmuse korraldajatele vajaliku stabiilsuse.
- Jätkata valdkondlikke arendustegevusi tänases mahus (eeldab täiendavate vahendite tagamist) koos rahastaja ootuste selge määratlemise ning ülesannete sõnastamisega.

Tegevus 1.6. Loovisikute toetamine ja tunnustamine

Eesmärk: Loovisikute loometegevuseks vajalikud tingimused on paranenud.

Tegevuse määrdikud

Määrdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Tunnustatud loomeliitudega sõlmitud lepingute arv <i>Allikas: Loomeliitude andmekogu</i>	17 (2022)	17	17	17	17

Tegevuse kirjeldus

Selleks, et loovisikute loometegevuseks vajalikud tingimused oleksid paranenud, antakse loomeliitudele toetust, kasutamaks seda seaduses sätestatud loometoetuse maksmiseks vabakutselistele loovisikutele ja loovisikute loometegevuseks ning sellega seotud täiendusõppeks antavateks stipendiumideks, kui toetust ei ole kasutatud täies ulatuses loometoetuste maksmiseks vabakutselistele loovisikutele.

Suur osa loomevaldkondadest toimivad valdavalt kollektiivse loomingu põhiselt ja on põhiosas institutsionaliseerunud – riik on loonud etendusasutusi ja kontserdiorganisatsioone, mis tagavad neis valdkondades stabiilsed loometöö võimalused. Et võimaldada ainult vabakutseliste loometööl põhinevate valdkondade loovisikutel pühenduda loometööle regulaarsemalt, on riik loonud täiendavalt süsteemi, mis võimaldab loomeliitude kaudu toetada kirjanikele ja kunstnikele palkade maksmist.

Arenguvajadused

Loomevaldkonnad on 21. sajandil üha levinumate ebaregulaarsete töösuhete valdkonna suunanäitajad. Lähiaastate eesmärk on lähtuvalt uuringutest vabakutseliste loovisikute majandusliku toimetuleku ning sotsiaalsete garantiide kättesaadavuse kohta seoses loometegevusest saadava sissetuleku laekumise eripäradega, teha ettepanekud loovisikute toimetuleku paremaks tagamiseks.

Tegevus 1.7. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Eesti meedia on sõltumatu ja usaldusväärne infoallikas.

Tegevuse määrdikud

Möödiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	82 (2022)	83	84	84	84
Eesti Rahvusringhäälingu usaldusväärsus eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna hulgas, % <i>Allikas: Turu-uuringute AS</i>	48 (2022)	42	43	44	45
ERRi telekanalite vaatajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 4+ eluaastat), % <i>Allikas: Kantar EMOR</i>	72 (2022)	71	70	69	68
ERRi raadiokanalite kuulajate protsentuaalne osakaal elanikkonnast (vanuses 15+), % <i>Allikas: Kantar EMOR</i>	43 (2022)	42	41	40	39

ERRi veebisisu jälgijate arv kuus <i>Allikas: Geminus</i>	2 206 000 (2022)	2 300 000	2 500 000	2 700 000	3 000 000
---	---------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Eesti meediaturg on avatud, institutsionaalselt mitmekesine ja siin pakuvad teenuseid nii kohalikud kui ka rahvusvahelise tegevusulatuses ettevõtted. Riigikogu poolt 2022. veebruaris vastuvõetud meediateenuste seaduse muudatused ajakohastavad oluliselt meediamaastiku korraldust, sh uut liiki sisu ja teenuste kasutamist.

Kultuuriministeeriumi ülesandeks on tagada tasakaalustatud duaalse meediasüsteemi (era ja avalik-õigusliku meedia) areng. Tugev ja sõltumatu usaldusväärne meedia on sõnavabaduse garantiks.

Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alusväärtusi ja vaba meediaruum selle vältimatu osa. Eestis on praegu meediateenuste seadusega reguleeritud peamiselt audiovisuaalmeedia- ja raadioteenused. Euroopa Liit on meediavabaduse määruse rakendamise ettepanekuga liikumas kogu meediaruumi ühtsetel alustel hõlmava regulatsiooni suunas. Meediavabadus, meediapädevused ja digipädevused on jätkuvalt olulised märksõnad Euroopa Liidu ja Euroopa Komisjoni uutes programmides ning dokumentides, et tagada ajakirjandusvabadus ka muutavas poliitilises keskkonnas ning pidevate kriiside kontekstis. Meedia tõhusa toimimise fundamentaalseks eelduseks on meedia usaldusväärsus. Usalduse loomine tugineb omakorda professionaalsel sõltumatul ajakirjandusel, mille sisuloome vajab toimetuste majanduslikku kindlustatust.

Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) üks peamisi eesmärke. ERR toetab oma tegevusega eesti keele ja kultuuri arengut, kultuurilise mitmekesisuse säilimist ning aitab kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri jäädvustamisele ja hoidmisele.

Rahvusringhääling lähtub oma sisuvalikutes Eesti Rahvusringhäälingu seadusest ja ERR-i strateegilistest eesmärkidest. Samas tuleb tunnistada, et meediaruumis toimunud kiirete arengute tõttu on ERR-i seadus ajale jalgu jäänud ning vajab kaasajastamist.

Andmepõhiste poliitikaotsuste tegemiseks tuleb meediavaldkonda senisest tõhusamalt seirata ja teha püsivalt koostööd ülikoolide ning meediainstituutidega. Meediaturu läbipaistvuse suurendamiseks on vaja kõigi osapooltega kokku leppida turu mõõtmise ühtses metoodikas ja andmete avalikustamise ulatuses. Andmepõhine pidev monitooring aitab edendada ka meedia eneserefleksiooni ja meediakriitikat. Eesti meediaturu konkurentsiolekord vajab pidevat seiret, et vältida avalikkusele info jagamise monopolide teket.

Tuleb jätkata aktiivset koostööd Euroopa Liidu instituutidega ja siseriiklikult Rahandusministeeriumiga, et luua kohalikele meediaettevõtetele Eesti turul tegutsemiseks võrdsed konkurentsitingimused võrreldes globaalsete suurkorporatsioonidega.

Tulenevalt ajaloolistest põhjustest on Eesti info ruum jagunenud keeleliselt kaheks – eesti- ja venekeelseks. Erameedia jaoks on venekeelse info ruumi sisuka täitmise takistuseks turutõrge, mille ületamiseks on riik 2022. ja 2023.a. erameediat rahaliselt toetanud. Toetuste eesmärgiks on aidata erameedial jõuda venekeelses info ruumis tegutsemise jätkusuutlike ärimudeliteni. 2022. aastal ja 2023. toetati venekeelset erameediat ühtse info ruumi tagamise eesmärgil seoses Ukraina sõjaga. Toetamine jätkub 2024.aastast koostöös Riigikantseleiga.

Arenguvajadused

- Jätkata Eesti Rahvusringhäälingu uue telekompleksi ehituse planeerimist ja finantseerimist.
- Luua täiendavate vahenditega ERR-i võimekus tagada kriisiolukordades sisejulgeoleku ja infovahetus (küberturvalisuse ning katkematu raadioetri tagamine).
- Ühise inforuumi tugevdamiseks toetame ja võimestame kohalikke venekeelseid meediakanaleid.
- Toetada paberväljaannete kojukannet.
- Aitame kaasa väärinfo leviku piiramisele läbi meediahariduse programmi.

Tegevus 1.8. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Muusika valdkond on kunstiliselt mitmekesine ja elanikkonnale kättesaadav.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannete arv <i>Allikas: Eesti Muusika Infokeskus</i>	188 (2022)	170	170	170	170

2022. aasta on olnud muusika valdkonnas COVID-kriisist taastumise ning Ukraina sõjast mõjutatud aasta. Publiku kontsertide külastamise arv näitas taastumise märke, kuid säilis ettevaatlikus eelmüügist ostetavate piletite osas. Kontserdipaikade, festivali- ja kontserdikorraldajate jaoks kasvasid oluliselt kõigi teenuste hinnad, samal määral ei olnud aga võimalik tõsta kontserdipiletite hinda ning muusikute honorare. Taastunud on rahvusvaheline kontserdielu ning toimus mitmeid kontsertturneesid ning plaadistusi rahvusvaheliselt mainekatele plaadifirmadele.

Eesti muusikavaldkonnas tegutseb kolm riigi asutatud kontserdiorganisatsiooni (SA Eesti Kontsert, SA Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, SA Eesti Filharmoonia Kammerkoor) ja kolm munitsipaalset kontserdiorganisatsiooni (Tallinna Filharmoonia, Pärnu Linnaorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester). Taotlusvooru toetustega panustab Kultuuriministeerium eraõiguslike kontserdikorraldajate, kollektiivide ja heliloojate võimalustesse arendada interpretatsioonikunsti, uue heliloomingu teket ja noodimaterjali kättesaadavust, samuti noorte professionaaliks pürgivate muusikute arendamist.

Muusikavaldkonna puhul tuleb arvestada siseriiklike ja rahvusvaheliste tegevuste tugeva põimumisega, sest enamik valdkonna esindajatest osalevad aktiivselt rahvusvahelises suhtluses, mis toob Eestisse uut kompetentsi, koostööprojekte ja raha projektide läbiviimiseks, samuti tutvustab eesti muusikat ja muusikuid väljaspool Eestit. Eesti muusika nähtavus ja kättesaadavus rahvusvahelisel areenil on oluline nii riigi kuvandi, valdkonna arengu kui ka tulemuslikkuse seisukohalt. Eesti on esindatud vähemalt kolmel muusikamess-konverentsil (jazzahead!, Womex, Reeperbahn) Euroopas, mis tagab muusikutele minimaalse võimaluse professionaalsete kontaktide hoidmiseks ja uuendamiseks. Loov Euroopa kultuuriprogramm uueks rahastusperioodiks aastatel 2021–2027, on kasvanud ca 2,5 miljardi euroni.

Vabakutselistele loovisikutele sotsiaalsete garantiide tagamine ning sihtasutuste kunstilistele kollektiividele konkurentsivõimelise töötasu tagamine on oluline, kuna see aitab muusikavaldkonna loovisikutel olla loominguliselt aktiivne, tagada valdkonna jätkusuutlik areng ja esindada Eestit rahvusvahelises kontekstis maailma tippude seas. Sama eesmärgiga on seotud ka interpretidele, nii solistidele kui ka kollektiividele residentuuriprogrammide, samuti õigeaegne rahvusvahelistest konkurssidest ja rahvusvahelisest õppetööst osa saamise võimaldamine.

Muusika peab olema erinevatele sihtgruppidele ja regionaalselt kättesaadav. Lisatuge oleks vaja regionaalse ja mitmekesise muusikaelu toetamiseks. Eraldi vajaduste kompleksina on oluline välja tuua laste ja noortega seotud tegevused nii huvitegevuse kui ka professionaalseks karjääriks ettevalmistavas faasis, kuna muusikavaldkonna puhul algab professionaaliks saamise eelduste loomine ning ettevalmistus juba algklassides ja nooremaski vanuses. Noortele tuleb luua uusi võimalusi muusikaelust osasaamiseks, näiteks muusikakoolide ja huvitegevusega seotud organisatsioonide muusikainstrumentide pargi täiendamine, erinevatele vanusegruppidele suunatud eritüübiliste muusikasündmuste korraldamine, talendiprogramm jne.

Muusikavaldkonna loominguliste saavutuste jäädvustamine ning rahvusvaheliselt kättesaadavaks tegemine digiteerimise, salvestamise ja professionaalse uurimustöö abil on täna pisteline ning see tegevussuund vajaks nii strateegilisi otsuseid kui ka süsteemset finantseerimist.

Muusikapoliitika professionaalseks kujundamiseks on oluline alustada Eesti muusikastatistika süsteemset kogumist ja analüüsimist, mis lisaks juba nimetatud teemadele toetaks ka muuhulgas muusika regionaalse haarde ja ligipääsetavuse võimaluste arendamist.

Valdkonna loovisikuid toetavad helikunsti loomealal Eesti Interpretide Liit (334 liiget), Eesti Heliloojate Liit (124 liiget) ja Eesti Esitajate Liit (1722 liiget), jagades loovisikute ja loomeliitude seaduses toodud tingimustele vastavatele tegutsejatele loometoetuse ja stipendiume. Liikmete arvud on toodud 2022. aasta seisuga.

Muusikavaldkonna organisatsioone, kollektiive, festivalide ja muusikaliste suursündmuste korraldamist toetab riik Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu. Muusikavaldkonda toetab autoritasudest saadavate tulude kaudu ka Eesti Autorite Ühing. Lisaks toetab Kultuuriministeerium muusikavaldkonda Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse rakendatava loomemajandusmeetme toetuste kaudu.

Arenguvajadused

- Tagada täiendavad vahendid algupärase loomingu tellimiseks muusikavaldkonna riigi sihtasutustele (sh SA Teater Vanemuine) ning Rahvusoper Estoniale, mis on olulised uueks heliloominguks.
- Tagada täiendavad vahendid Eesti heliloojate uudisteoste kvaliteetse esituse, salvestamise ja laiema leviku tagamiseks nii kodu- kui ka rahvusvahelise publiku seas.
- Suurendada lastele ja noortele suunatud toetusprogrammi „Muusikakonkursid“ mahtu.
- Teadlikkuse tõstmine ja lisainvesteeringud või tegevuste toetamine muusikasündmuste korraldamisel ökoloogilist jalajärge vähendavate tegevuste rakendamiseks.
- Lisarahustus Eesti muusikastatistika kogumise süsteemi loomiseks.

Meede 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine

Eesmärk: Tagatud on Eesti rikkaliku vaimse ja materiaalse kultuuripärandi, sh kultuuriväärtusliku keskkonna, ja eriilmeliste piirkondlike kultuuriruumide elujõulisus ja säilimine järeltulevatele põlvetele.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Muuseumikülastuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	2,454 (2022)	3,2	3,3	3,4	3,5
Eesti rahvaraamatukogude laenutuste arv, mln <i>Allikas: Statistikaamet</i>	9,462 (2022)	10	10	10	10
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln <i>Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu</i>	7 (2022)	8,8	8,8	8,8	8,8
Organiseerunud rahvakultuuriharrastajate arv <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	78 320 (2022)	78 500	79 000	79 000	79 000
Kasutuses olevate ehitismälestiste osakaal, % <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	77 (2022)	77	78	78	78

Meetme raames toetatakse kultuurimälu edasikandmise jaoks oluliste institutsioonide (sh muuseumid, Muinsuskaitseamet, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA) põhitegevust ja kolmanda sektori organisatsioonide tegevust ja projekte, rakendatakse kultuuripärandi toetusi, toetatakse kultuuripärandi alaste rahvusvaheliste lepingute täitmisega seotud tegevusi. Lisaks tehakse investeeringuid kultuuriväärtusi säilitavate ja vahendavate asutuste ajakohastamiseks ja arendamiseks.

Tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Muuseumikogudes hoitav ja muinsuskaitse all olev kultuuripärand on mitmekesine, kättesaadav ja jätkusuutlik. Muuseumide ja muinsuskaitse teenused on kvaliteetsed.

Tegevuse moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Muuseumide külastajate rahulolu <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgub 2024	Määratakse lähtuvalt algtasemest	Määratakse lähtuvalt algtasemest	Määratakse lähtuvalt algtasemest	Määratakse lähtuvalt algtasemest
Muuseumide hoidlapinna, mis vastab pikaajalise säilitamise nõuetele, osakaal hoidlate kogupinnast, % ⁵ <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	45 (2022)	45	45	45	45
Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal (%) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	63 (2022)	70	71	72	73
0-19 aastaste laste ja noorte, kes on osalenud muuseumide haridusprogrammides, arv <i>Allikas: Statistikaamet</i>	386 104 (2022)	400 000	400 000	400 000	400 000
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud muuseume (%) <i>Allikas: Muuseumide külastajate ja mittekülastajate uuring⁶</i>	60 (2018)	65%	-	-	-
Muinsuskaitseameti teenustega koondrahulolu (teenuste osakaal kõigist klienditagasiside saanud teenustest, mille soovitusindeks on üle +30%), % <i>Allikas: Muinsuskaitseamet</i>	86% (2022)	85	85	85	85

⁵ KuM haldusala riigimuuseumid ja halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavad muuseumid

⁶ Uuring toimub igal kuuendal aastal.

Statistikaameti andmetel oli Eestis 2022. aasta seisuga 170 muuseumi 227 külastuskohaga, milles säilitati kokku 7,1 miljonit museaali. Muuseumikülastusi oli 2022. aastal 2,454 miljonit, mida on enam, kui 2021. aastal. Muuseumides töötas 1576 töötajat. Muuseumide infosüsteemi (MuS) oli 2022. aasta lõpu seisuga sisestatud u 4 miljonit museaali kirjeldust, neist ligi 2 miljonit on digitaalse kujutise ja põhjaliku kirjeldusega. Muuseumivaldkonna suurimateks probleemideks on muuseumikogude halvad hoiutingimused, moraalselt ja tehniliselt vananenud MuS, mitmed vananenud püsiekspositsioonid ning muuseumihoonete suur remondivõlg ja halb ligipääsetavus.

Muuseumidel on oluline sotsiaalne ja majanduslik mõju. Muuseumid hoiavad ja kujundavad meie identiteedi, räägivad meie lugu nii Eesti elanikele kui ka külalistele. Nad aitavad kaasa harituma ja avatuma ühiskonna loomisele, panustavad inimeste heaolusse ja paremasse elukeskkonda ning on loovuse ja uute ideede allikaks. Muuseumid on tihedalt seotud turismiga ning seeläbi tekib kaudne majanduslik tulu kohalikele majutus- ja toitlustusettevõtetele. Samuti on muuseumide tegevus läbi põimunud teiste loomemajanduse valdkondadega.

Riigi ülesanne on luua eeldused, et muuseumid saaksid hoida ja tutvustada inimestele meie ajalugu. Muinsuskaitseameti eesmärk on muuseumipoliitika rakendajana arendada muuseumivaldkonda Eestis, olla muuseumide nõustaja ja populariseerija, muuseumiülestes arenduste eestvedaja ning toetada oma tegevusega muuseumide koostööd. Kultuuriministeeriumi vastutada on muuseumipoliitika kujundajana õigusloome ja strateegiline planeerimine.

Kultuuriministeeriumi haldusalasse kuulub 7 riigimuuseumi ja 13 riigi osalusel asutatud muuseumide sihtasutust, mis kasutavad halduslepingu alusel riigile kuuluvat muuseumikogu. Kultuuriministeeriumiga on lisaks seotud 4 muuseumi, mis ei ole ei riigimuuseumid ega riigi sihtasutused, kuid mis kasutavad riigile kuuluvaid muuseumikogusid. Kultuuriministeerium on alates 2012. aastast Eesti muuseumivõrgustikku korrastanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes iga kord konkreetse muuseumi eripärast ja kohalikest oludest. Seoses koroonakriisiga peatus riigireformi kavas ette nähtud muuseumivõrgustiku korrastamise protsess, mis jätkub 2023.–2024. aastal.

Muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, kuid museaalide hoiustamise tihedus hoidlates ja hoidlate halb füüsiline seisukord seab ohtu selle säilimisele. Suurt osa museaalidest ladustatakse selleks hädapärast kohandatud ruumides, kus ei ole võimalik sisekliimat mõjutada ega ole tagatud tuleohutus. Täna hoiutingimused ja vajakajäämised konserveerimises halvendavad pidevalt esemete olukorda ning halvas seisukorras museaale ei saa ka avalikkusele näidata ega neid kasutada. 2017-2018 analüüsisid Ratus OÜ ja KPMG Baltics OÜ koostöös Kultuuriministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga museaalide säilitamise teenust. Tulemusena selgus, et olemasolevate hoidlapindade nõuetekohaseks muutmine on ligikaudu kaks korda kallim kui ühishoidlate ehitamine, mis oleks kõige efektiivsem ning ressursisäästlikum Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist tagav lahendus. Ühised pärandihoidlad on planeeritud Põhja-Eestisse, Lõuna-Eestisse ja Hiiumaale, mille ettevalmistööd on toimumas.

Riigi üks eesmärke on toetada muuseumidesse kogutud pärandi ja teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist, mh tänapäevaste e-lahenduste ja kogude digiteerimisega. Selle eesmärgi saavutamisel on üks vahenditest muuseumide infosüsteem ehk MuS, mis on üle 12 aasta vana ja praeguseks nii moraalselt kui ka tehniliselt vananenud. Töös on arendused, et luua tänapäevastele vajadustele vastav, optimaalselt muuseumide tööd toetav ning paremat ligipääsu muuseumides leiduvale kultuuripärandile võimaldav infosüsteem.

Muuseumide investeringutoetuste kavandamine toimub Kultuuriministeeriumi kinnisvara juhtimiskava alusel. Püsiekspositsioonide, aga ka muude muuseumiteenuste toetamiseks loodi 2020. aastal uus toetusmeede „Muuseumide kiirendi“, mida rakendab Muinsuskaitseamet.

Lisaks Kultuuriministeriumile ja Muinsuskaitseametile panustavad tulemuste saavutamisse oma tegevusega kõik rahastatavad muuseumid.

Kultuuriväärtuste kaitse on riigi põhiseaduslik ülesanne. Kultuuripärand on Eesti ajaloo oluline osa ja identiteediallikas nii igale üksikisikule kui ka riigile tervikuna. Muinsuskaitse valdkonna poliitika kujundaja on ministerium, muinsuskaitsealast tööd korraldab Muinsuskaitseamet.

2023. aasta märtsi seisuga oli Eestis 26 480 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Terviklike keskkondade väärtustamiseks on loodud 12 muinsuskaitseala, lisaks on Eestis kaks UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras. Halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid. Umbes kolmandik (30%) Eesti ehitismälestisi on halvas või avariilises seisus. Halvem on olukord kahaneva elanikkonnaga piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi ja leidub palju tühje maju. Mälestised säilivad kõige paremini, kui need on kasutuses, seetõttu on strateegiliselt vajalik olemasoleva väärtarhitektuuri eelistamine uute hoonete ehitamisele ja ajalooliste linnasüdame arendamine. Selle soodustamiseks on tehtud kaks suurt sammu, üks seadusloomes (2019. a muinsuskaitse seadus), teine ajalooliste linnakeskuste toetusmeetme näol (Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetused).

Muinsuskaitse seaduse eesmärk on luua tasakaal mälestiste omanike kohustuste ja õiguste vahel, et tagada seeläbi kultuurimälestiste pikaajaline säilimine. Kuna enamik mälestistest kuulub eraomanikele (ehitistest koguni 80%), sõltub mälestiste käekäik suuresti eraomanike motivatsioonist ja hoiakutest. Esimest korda kehtib muinsuskaitse kompensatsioonisüsteem, mille järgi hüvitatakse mälestise omanikule see osa töödest, mis tuleneb otseselt muinsuskaitse seadusest – see on uuringute ja muinsuskaitse järelevalve kulu kogumahuga 1,4 miljonit eurot aastas. Hüvitisi kombineeritakse toetustega, mille maht 2023. aastal on 2,65 miljonit eurot. Omandireformi reservfondist eraldati lisavahendeid täiendavalt 3 miljon eurot. Riigi eelarvestrateegias 2023–2026 on kokku lepitud, et CO2 vahenditest suunatakse järgmisel kolmel aastal avaliku sektori kasutuses olevate mälestiste energiatõhususe suurendamiseks 8 miljonit eurot aastas (kokku 24 mln). 2023. aastal töötatakse välja toetuse andmise tingimused.

Eesmärk on parandada ehitismälestiste olukorda tuntavalt ehk saada välja remondivõla surnud ringist, kus ainult väikest osa avariilisi mälestisi toetades lagunevad vähem avariilised hooned samasse seisusse. Statistika näitab, et olukord on pidevalt halvenenud ja senine toetuste maht ei suuda valdkonna mõeldikult mõjutada. Muinsuskaitseametile laekub igal aastal sadu toetuse taotlusi, mille kogusumma on aastate lõikes kasvanud. 2023. aastal oli mälestiste omanike küsitud toetuste ja riigi võimaluste vahe kolmekordne. On selge, et kõiki taotlusi pole võimalik rahuldada, kuid riik peab tagama toetuste mõistliku suuruse, et kindlustada toetuse eesmärgi realiseerumine. 2024. aastal on kavas analüüsida teiste riikide erinevate toetusmeetmete praktikaid (sh maksusoodustused mälestistesse tehtavatelt investeeringutelt) ja nende rakendamise võimalusi.

Riigi roll on jälgida ja suunata kultuurimälestiste pikaajalist säilimist ning kompenseerida avalikes huvides seatavad kitsendused. Kultuurimälestiste säilimisele aitavad kaasa riiklikud toetusprogrammid, välisabi ja ühiskonna hoiakud, näiteks olemasoleva väärtarhitektuuri suhtes.

Vastavalt muinsuskaitseadusele koostatakse kõigile muinsuskaitsealadele seniste põhimääruste asemel uued kaitsekorrad. Kaitsekorra eesmärk on tuua paremini esile iga muinsuskaitseala eripära ja pärandi potentsiaali piirkonna arenguks, soodustades nii kohalikku arengut kultuuripärandi kaudu. Seni kehtivast muinsuskaitseala põhimäärusest erineb kaitsekord suurema täpsuse ja paindlikkuse poolest. Kaitsekorraga jagatakse hooned väärtusklassidesse ja piirangud tööde tegemisel hakkavad sõltuma konkreetse hoone väärtusklassist, vähem väärtuslike hoonete puhul tähendab see väiksemaid piiranguid ja vähem kooskõlastusi. Kuni uute kaitsekordade kehtestamiseni kehtivad muinsuskaitsealadel senised muinsuskaitseala põhimäärused. Kaitsekorrad kinnitab Vabariigi Valitsus. Muinsuskaitseamet koostab uue muinsuskaitseaduse alusel uued kaitsekorrad kõigile 12 muinsuskaitsealale. 2023. aastal jõuavad enamused kaitsekordasid kehtestamisele Vabariigi Valitsuse poolt, osa kaitsekordi jõuavad kehtestamiseni 2024. Sillamäe muinsuskaitseala kehtestamine ja kaitsekorra koostamine on Muinsuskaitseameti piiratud inimressurssi ja kaitsekordade vastuvõtmiseks seadusega antud tähtaega arvestades peatatud, et esmases järjekorras koostada kaitsekorrad 12-le praegusele muinsuskaitsealale.

Selleks, et kultuurimälestiste nimekiri oleks asjakohane esindusnimekiri riikliku kaitse all olevast pärandist, tuleb viia läbi nimekirja inventuur. Praegune mälestiste nimekiri ei vasta tervikuna riikliku kaitse eeldusele, olemasolevad andmed on puudulikud ning mälestiste nimekiri vajab uue seaduse ja mälestiste liigi kriteeriumite kohast ajakohastamist. Peamine probleem seisneb 1990. aastatel kaitse alla võetud objektides, millest kõik ei toetu võrdleval või väärtuspõhisele analüüsile, on puudulike andmete või aegunud piiridega. Inventuur viiakse läbi mälestiste liikide kaupa. Selle tulemusena paraneb andmete kvaliteet kultuurimälestiste registris (nimetuste korrektuur, piiride ja kaitsevööndite korrastamine), samuti valmistatakse ette ekspertiisid ja ettepanekud riikliku kaitse rakendamiseks või lõpetamiseks. Inventuuriga alustati 2023 ja see on kavas läbi viia 5 aastaga.

Vastavalt hea õigusloome tavale peab seaduse jõustumisele järgneva aja jooksul analüüsima selle rakendamist ja hindama mõju, et teha kindlaks, kas soovitud eesmärgid on täitunud. Mõju hindamiseks on vaja anda piisav aeg seaduse rakendamiseks, sest hüvitiste ja toetuste mõju ei avaldu ühe ega paari aasta jooksul. Samuti on muinsuskaitseaduse üleminekusätetega kehtestatud teatud tähtajad. Kõige pikem tähtaeg on seatud muinsuskaitsealade kaitsekordade uuendamisele, mis peavad valmima aastaks 2023, kuid on osutunud pikemaks protsessiks tänu laiemale kaasamispraktikale.

Eesmärk on restaureerida ja võtta kasutusele tühjana seisvaid või alakasutatud hooned ning elavdada seeläbi linnasüdameid. Mitmetes kahaneva asustusega väikelinnades on samal ajal riikliku kaitse all olev väärtuslik vanalinn (muinsuskaitseala). Nende hulgas on linnu, kes soovivad oma linnaruumi tihendada just ajaloolist keskust eelisarendades ning teenuseid ja elanikke sinna koondades. Korrastatud ja kasutuses olevad kultuuriväärtusega hooned parandavad elukeskkonda, muutes seda atraktiivsemaks, ning panustavad märkimisväärselt ehitus- ja turismisektorisse ning tööhõivesse.

Kultuuriministeerium rakendab toetusmeetet Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Finantsmehhanismi programmist „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“, mis seob kultuuripärandi teiste riiklike eesmärkidega (regionaalareng, elukeskkonna parandamine, energiatarbimise vähendamine, tööhõive ja kohalik ettevõtlusaktiivsus, kestlik areng), et saavutada suurem mõju ühiskonnas. Pilootprogrammi kaudu investeeritakse kuni 2024. aastani 3,3 miljonit eurot väikelinnade ajaloolistesse keskustesse, kus on muinsuskaitseala. Soodustatakse väikelinnade ajalooliste keskuste hoonestuse korrastamist ja kohandamist uutele funktsioonidele selleks, et linnakeskusi korrastada, tihendada ja elavdada ning atraktiivsemaks muuta.

Muinsuskaitse valdkonna avalikke teenuseid osutab Muinsuskaitseamet, kes nõustab mälestiste omanikke, väljastab seaduse alusel antavaid lube, eraldab toetuseid ja maksab hüvitisi, teeb järelevalvet ning peab kultuurimälestiste registrit. Kultuurimälestiste riiklik register (register.muinas.ee) on Muinsuskaitseameti hallatav register kultuurimälestiste, muinsuskaitsealade ja kultuuriväärtusega leidude üle arvestuse pidamiseks ning nende kohta informatsiooni talletamiseks. Register on nii Muinsuskaitseameti igapäevane töövahend kui ka avalik andmebaas ja teenuste osutamise platvorm. Muuhulgas on Muinsuskaitseamet riiklik kontaktasutus, kes korraldab kultuuriväärtuste ekspordi ning ELi liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist. Muinsuskaitseamet viib ellu Eesti ajaloolise taluarhitektuuri toetusprogrammi.

Kultuurimälestiste register vajab asendamist uue tänapäevase infosüsteemiga. Praeguse kultuurimälestiste registri mastaapne arendamine ei ole pikas perspektiivis enam mõistlik. Niisiis tuleb iganenud ülesehitusega monoliitne infosüsteem asendada tänapäevase mikroteenustel põhineva infosüsteemiga. Arendusprojektile peab eelnema eelanalüüs, mis on planeeritud toimuma 2023-2025 (sh analüüsitakse MuIS 2.0 ja kultuurimälestiste registri ühendamise võimalusi), arendusprojekti ennast planeerime alates 2026.

Arenguvajadused

- Muuta senist museaalide hoiustamise korraldust, kus hoidla on iga üksiku muuseumi juures, ja rajada ühised pärandihoidlad, mis tagavad meie kultuuripärandi pikaajalise säilimise ja parema kättesaadavuse huvilistele, kulude kokkuhoiu ja väiksema keskkonnajalajälje.
- Arendada infosüsteemi MuIS, et muuseumikogudele oleks veebis kiire ja mugav juurdepääs ning muuseumikogude haldamine toimuks kasutajasõbralikus infosüsteemis, mille ülalpidamine oleks kuluefektiivne.
- Suurendada Kultuuriministeeriumi asutuste remondifondi.
- Suurendada mälestistele antavaid toetusi, et tuua mälestised kriitilisest seisust välja, mõistlik eelarvemaht alates 10 miljonist eurost aastas.
- Viia läbi kultuurimälestiste nimekirja inventuur, et tagada kaitse all oleva pärandi esindusnimekirja asjakohasus. Inventuuri läbiviimisega kaasnevad Muinsuskaitseametil ajutised vajadused täiendava inimressursi ja rahaliste vahendite järele.
- Viia ellu kultuurimälestiste registri arendusprojekt.

Tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Raamatukogu on kestlik ja selle mitmekesine kogu on kättesaadav igale Eesti inimesele.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Rahulolu raamatukogude teenustega <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase määratakse 2024. aastal	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest	Sihttase määratakse lähtuvalt algtasemest

0-19-aastaste lugejate arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	127300 (2021)	126000	125000	125000	125 000
0-19-aastaste lugejate laenutuste arv (mln) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	3,7 (2021)	3,6	3,5	3,5	3,5
Eesti 15-aastaste ja vanemate elanike osakaal, kes on külastanud raamatukogu, % <i>Allikas: Raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring</i>	50 (2018)	50	-	-	-
Rahvaraamatukogutöötaja keskmise brutokuupalga suhe kõrgharidusega kultuuritöötajate keskmisesse brutokuupalka⁷, % <i>Allikas: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium</i>	74 (2022)	73	73	73	73

2022. aastal oli Eestis 893 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Rahvaraamatukogusid oli 2022. aastal 506. Raamatukogude füüsilisi külastusi oli 2022. aastal 7 miljonit ja sellele lisaks 5,6 miljonit virtuaalkülastust. Raamatukogud on üha enam regionaalsed kogukonnakeskused, sest raamatukoguteenuseid kasutab hinnanguliselt üle 50% Eesti elanikest ning seda on kavas teha veel suuremal osal elanikest. 2018. aastal valminud „Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring“ tõi välja, et silmatorkavalt kriitiliseks osutusid uuringu tulemusena raamatukogude kommunikatsioonitegevuste vähene efektiivsus ja ettevõtete huvipuudus raamatukogudega koostööd teha. Tulevikuteenuste kontekstis selgus kasutajate suur soov kasutada raamatukogude digitaalseid väljaandeid veebis. Lisaks vajaksid lugejad uusi e-teenuseid, näiteks on soov kasutada raamatukogudevahelise laenutuse teenust väljaannete tellimiseks pakiautomaati või kullerteenuse vahendusel, otsida ühest e-kataloogist kõikide Eesti raamatukogude väljaandeid ning kasutada laenutamisel ja tagastamisel iseteenindust. COVID-19 kriis tõi eriti teravalt välja, et arendada tuleb rahvaraamatukogude teenuskeskkonda, tehnoloogilist võimekust ja sisu mitmekülgsust, et juurutada uusi teenusmudeleid ja toetada nt õpilasi, toimetulekuraskustesse sattunud peresid, eakaid ja ka ettevõtjaid nii tasulisele infole ligipääsemisel, vaimse tervise säilitamisel, riigiteenuste kasutamisel kui igapäevase eluga toimetulemisel.

⁷ Rahandusministeerium: juhid-tippspetsialistid ja muud ametid - brutokuupalk, taandatud täistööajale/
Kultuuriministeerium: kõrgharidusega töötaja kõrgharidust nõudval ametikohal miinimumpalk.

Kultuuriministeerium koordineerib Eesti raamatukoguvõrgu kui terviku arengut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ja teiste ministeeriumidega. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Kultuuriministeeriumil. Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav.

Eesti raamatukogud teevad vaatamata eri ülesannetele ja valdkondlikule kuuluvusele tihedat koostööd, sest raamatukoguteenuse eesmärk on tagada kultuuriväärtuslike väljaannete säilimine, kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada tänapäevane ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile, et seeläbi aidata inimestel orienteeruda infoühiskonnas, teadlikumalt lugeda ning elus paremini hakkama saada.

Raamatukogutöötajate järelkasv ei ole piisav, palgatase ei ole motiveeriv, mistõttu ei ole süsteemi sisenemas piisavalt võimekaid noori spetsialiste. Raamatukogutöötajate erialasesse professionaalsesse arengusse ja täienduskoolitusse ei panustata piisavalt rahalisi vahendeid. Jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb valdkonna spetsialistidele kindlustada motiveeriv töötasu ja mitmekülgne täiendõpe.

Aastal 2022. on käivitatud Eesti Rahvusraamatukogu innovatsiooniprojekt „Raamatud liikuma“ e „Minu raamatukogu (MIRKO)“. Projekti finantseeriti Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse innovatsiooni edendavate hangete programmist ning selle raames on loodud kaasaegne tsentraalselt toimiv logistikateenus pakiautomaati või kulleriga teavikute kätetoimetamiseks lugejatele. Tegevus on suurendanud soetatud väljaannete eksemplaride kasutust üle Eesti ja lugejani jõuab huvipakkuv raamatukogu raamat mugavalt ja kiirelt. Teenusega on ühinenud 40 raamatukogu ja laenutamiseks enam kui miljon raamatut. Raamatukogude jätkuval ühinemisel suureneb soetatud raamatute ringlus ja väljaannete kättesaadavus.

Rahvaraamatukogude teenus on küll usaldusväärne ja mitmekülgne, kuid samas pole teenus killustatuse tõttu kasutajakeskne. Samas on viimased kriisid näidanud, et riik vajab oma teenuste pakkumisel suure potentsiaaliga ja efektiivselt toimivat teenusvõrgustikku, kuid raamatukogude tehnoloogia ja keskkonnad on ajakohastamata. Rahvaraamatukogude füüsiline keskkond pole inspireeriv ega atraktiivne, sest nende ruumid ja teenuste tehnoloogiline taristu on ajast maha jäänud ega meelita uusi (sh noori) lugejaid. Kogukonnad vajavad tänapäevaseid võimalusi lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks, elukestvaks õppeks. Need keskused saavad täita peamisi kogukonnakeskuse funktsioone, sh kultuurilisi, hariduslikke, sotsiaalseid. 2023. aastal loodi uus iga-aastane toetusmeede „Rahvaraamatukogude arendusprojektid“ ehk rahvaraamatukogude kiirendi, mille eelarve on 0,5 miljonit eurot. Toetusmeetme eesmärk on pakkuda rahvaraamatukogudele võimalust ajakohaste ja uuenduslike lahenduste loomiseks, ruumide kogukonnategevusteks kohandamiseks, parandada raamatukogu- ja muude avalike teenuste kvaliteeti ning kättesaadavust, tõsta raamatukogutöötajate professionaalsust, arendada rahvaraamatukogude ja raamatukogude vahelist koostööd ning aidata kaasa rahvusvahelistumisele. Arenguvajadusi toetav programm loob eeldused rahvaraamatukogude reformi läbiviimiseks ja raamatukoguvõrgu ümberkorraldamiseks, et paraneks avaliku raamatukoguteenuse kvaliteet, suureneks elanike iseteeninduse võimalused ja informatsiooni regionaalne kättesaadavus.

Rahvaraamatukogu roll ühiskonnas on muutunud. Rahvaraamatukogu seaduse ajakohastamise ja muutmise eesmärk on luua rahvaraamatukogudele kesksete teenuste arendamist ning haldamist toetav üksus ja korraldada efektiivsemalt riiklikud raamatukoguteeninduse üleriigilised koordineerimisülesanded, et tagada üle-eestiline väljaannete kiire, efektiivne ja võrdne kättesaadavus, väljaannete laenutuse kasutajasõbralikkus, raamatukoguteenuse tänapäevane toimimine ja pädevad raamatukogutöötajad. Seaduse muudatused peavad andma omavalitsusele võimaluse rakendada uusi viise paindlikumaks koostööks teiste omavalitsustega ja arendada raamatukoguvõrku. Ümberkorraldused omavalitsuste tegevuses ja elanike riigisisene liikumine ning ümberasumine on toonud vajaduse muuta rahvaraamatukogude võrgu korraldust ja luua uusi koostöö- ning teenusmudeleid.

2023. aastal tõusis teavikute soetuse toetus 2 025 000 euronit ja jõudis 2007. a riiklikult teavikute soetamise toetuse tasemele, samas on raamatukogudesse soetatavate väljaannete hinnad tõusnud. Kasvanud on ka lugejate soov laenutada lisaks trükistele e-väljaandeid (sh audioraamatuid). 2018. aastal viis Eesti Rahvusraamatukogu läbi e-väljaannete laenutuskeskkonna ärianalüüsi, 2020. aastal detailanalüüsi ja 2023. aastal avas MIRKO platvormil teise üleriigilise teenusena e-laenutuse (e-raamatud, audioraamatud, perioodika). Potentsiaalseid e-väljaannete lugejad üle Eesti on ärianalüüsi andmetel kokku 518 500 (61% kõigist lugejatest), kellest aktiivseid lugejaid ca 300 000. Erilist tähelepanu vajab laste- ja noortekirjanduse ning lõimumise toetamiseks erinevate väljaannete (s.h e-väljaannete) valiku suurendamine. Trükiste hinnatõus on vähendanud väljaannete soetamist raamatukogudesse ja seetõttu pole nt laste ja noorte lugemise edendamiseks trükised piisavalt kättesaadavad

Valdkonnas on kasutusel eri raamatukogusüsteemid ja tarkvaraplatvormid (nt kolm e-kataloogi – ESTER, URRAM ja RIKS), mis ei ole omavahel ühilduvad. Ükski praegusest kolmest Eestis kasutusel olevast raamatukogusüsteemist ei ole kestlik, sest nende vahendusel pakutavad teenused on killustatud ega vasta raamatukogude kasutajate ootustele. Samuti tähendab mitme süsteemi ülalpidamine kulude ebaefektiivset kasutamist ja erinevate tööprotsesside dubleerimist. Konsolideerides kolme raamatukogusüsteemi teenused ühte süsteemi arendatakse välja kasutajate ootustele ning raamatukoguteenuste kvaliteedi nõuetele vastav väljaannete kättesaadavuse võimekus. Ühine raamatukogusüsteem on vajalik, et tagada veebist kasutajasõbralik, kiire ja mugav juurdepääs Eesti raamatukogude ressursile. Selle haldamine peab toimuma nii lugejale kui töötajale süsteemis, mille ülalpidamine on konsolideeritud ja kuluefektiivne. Lõpeb andmete tootmise dubleerimine, säästetakse ca 2/3 täna kuluvast ressursist – personali kokkuhoid - ning hoitakse kokku infosüsteemide ülalpidamis- ja arenduskuludelt.

Eesti Rahvusraamatukogu kui avalik-õigusliku asutuse ülesanne on Eestis ilmunud või Eesti kohta informatsiooni sisaldavate teavikute kogumine, alaliselt säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, samuti raamatukogunduse ja sellega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevus ning parlamendi- ja teadusraamatukogu ülesannete täitmine. Rahvusraamatukogu koordineerib ja nõustab Eesti raamatukogusid ning on oluline kultuurikeskus. Rahvusraamatukogu on ühtseks väljaannete säilituseksplaride keskuseks nii loovutajaile kui säilitajaile ja on Eestis ainus Eesti digitaalsete väljaannete säilitaja. Riiklikult olulist kultuuripärandit ehk ajaloo- ja kultuuriväärtuslikke väljaandeid (sõltumata nende vormist) on Rahvusraamatukogu kohustatud säilitama pikaajalist säilimist tagavates tingimustes. Pärandi säilitamine hõlmab ka tegevusi nagu hoidmine, konserveerimine, arhiveerimine, digiteerimine jms. Rahvusraamatukogu hoone käimasoleva renoveerimise eesmärk on olemasolevate funktsioonide (raamatukogu kui töö- ja õpikeskkond, Eesti väljaannete pikaajaline säilitaja ja kultuurikeskus) arengu ja jätkusuutlikkuse tagamine. Lisanduvad tänapäeva raamatukogule kui õpikeskkonnale ja kultuurikeskusele vajalikud funktsioonid. Rahvusraamatukogu renoveerimise käigus paigutub ka Rahvusarhiivi Tallinna osakonna ja Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Pimedate Raamatukogu tegevus Rahvusraamatukogu hoonesse, mis toetab riigivalitsemise reformi sihte. Kahe asutuse tegevuse ja ühe olulise teenuse ühitamisega Tallinnas saavutatakse mõjusam ja tõhusam riigi ülesannete täitmine, kvaliteetsem avalike teenuste pakkumine ja paindlikum töökorraldus.

Alates 2023. aastast on Rahvusraamatukogu ülesanneteks ka endised Eesti Hoiuraamatukogu ülesanded: säilitada üleriigilist vähekasutatavate võõrkeelsete trükiste hoiukogu, vahendada vahetuskogu teavikuid organisatsioonidele üle Eesti ning teenindada nägemispuudega ja lugemishäirega või selle temaatika vastu huvi tundvaid lugejaid. Nimetatud sihtrühmale on praegu Eesti Pimedate Raamatukogust (lugejaid 2022. aastal 1002) kättesaadav ainult väike osa Eesti Rahvusraamatukogu kogudes leiduvast uuemast eestikeelsest digiainesest. Eesti Rahvusraamatukogule üle antud hoiuraamatukogu ja pimedate raamatukogu ülesannetega seotud teenuste innovatsiooni ja sidususe arenduse toetamine on jätkuvalt oluline, et tagada kvaliteetselt toimiv üle-eestiline väljaannete ringlus ja erivajadustega inimeste ligipääs suuremale hulgale säilitatavale informatsioonile, sh digikujul. Pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu on plaanis integreerida MIRKO e-laenutuskeskkonna teenusega, et vähendada erinevaid teenuskeskkondi. Jätkusutliku ühtse e-väljaannete laenutusteenuse järjepideva arendamisega suureneb regionaalne informatsiooni kättesaadavus, ligipääsetavus ning raamatukoguteenuse üldine kvaliteet kogu Eesti elanikkonnale, sh väljaspool Eestit.

Rahvaraamatukogud on kohaliku omavalitsuse asutused, mille tegevust toetab Kultuuriministeerium. Rahvaraamatukogude tööd reguleerib rahvaraamatukogu seadus ja koostööd koordineerivad Kultuuriministeeriumi juures tegutsev Rahvaraamatukogude Nõukogu, maakonnaraamatukogud, Eesti Rahvusraamatukogu, MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ning MTÜ Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium.

Arenguvajadused

- Ajakohastada rahvaraamatukogu seadus ja sellega seonduvalt teised seadused.
- Luua raamatukogude arendusüksus, mille ülesanded on suurendada valdkonna võimekust ja algatada, koostada ning läbi viia suuremahulisi projekte (nt raamatukogutarkvara), aga koordineerida ka lugemis- ja täienduskoolituse programme.
- Uuendada toetusmeetme kriteeriume ja riigieelarvest toetusmeetme mahtu rahvaraamatukogude füüsilise ruumi ja teenuskeskkonna ajakohastamiseks, tehnoloogiliste vahendite soetamiseks ning töötajate pädevuste suurendamiseks
- Algatada raamatukogude digipöörde läbiviimiseks projektid, mis on tehnoloogiliselt uuenduslikud ja panustavad protsesside automatiseerimisse ning toetavad kasutajakeskseid teenuseid. Sh luua automaatse märksõnastamise ja kataloogimise kratt, et tehisintellektiga automatiseerida digitaalsete väljaannete kirjeldamist, mis vähendab oluliselt käsitööd ja viia läbi ärianalüüs "Raamatukogu juhtimistöölauad", et automatiseerida raamatukogude andmete kogumist.
- Viia läbi raamatukogusüsteemi detailanalüüs hankimaks ühtne raamatukogusüsteem, mis on raamatukogude riiklike ülesannete ümberkorraldamise eelduseks.
- Parendada kultuurile ligipääsetavuse suurendamiseks vaegnägijate lugemisvõimalusi, arendades ka Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR ja pimedate raamatukogu Veebiraamatukogu tehnilist koosvõimet.
- Suurendada nii rahvaraamatukogude väljaannete kui ka e-väljaannete soetuse toetust. Toetuse suurendamine edendab lugemist ja eestikeelse kirjanduse väljaandmist ning kättesaadavust.
- Viia läbi Eesti Rahvusraamatukogu hoone renoveerimine, et pakkuda kasutajatele mitmekülgseid teenuseid ja tagada nii inimeste kui kultuuri- ja ajalooväärtusega säilitatavate väljaannete (sh digitaalsete) nõuetekohane turvalisus.
- Eesti Rahvusraamatukogu äriteenuste taristu haldamine ja asendamine.

Tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Rahvakultuurivaldkond on mitmekesine, elanikkonnale kättesaadav ning kestlik.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: noorte laulupeol / noorte tantsupeol⁸ <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	779/439 (2023)	-	-	-	800/500
Laulu- ja tantsupeole pürgivate kollektiivide arv: üldlaulupeol/ üldtantsupeol⁹ <i>Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus</i>	1001/699 (2019)	-	950 / 650	-	-
Vaimse kultuuripärandi kannete arv Eesti nimistus <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	212 (2022)	220	230	240	250
7- 26-aastaste laste ja noorte suhtarv rahvakultuuri harrastajate üldarvust, % <i>Allikas: Eesti Rahvakultuuri Keskus</i>	58 (2022)	58	59	59	59
Harrastuskollektiivide juhendajate, käsitöövaldkonnas tegutsejate, kultuurikorraldajate (rahvakultuuri valdkonnas) kutsekvalifikatsiooniga inimeste arv <i>Allikas: SA Kutsekoda</i>	2123 (2022)	2140	2160	2180	2200

⁸ Näitaja tuuakse välja aasta kohta, millal vastav sündmus toimub.

⁹ Vt eelmine märkus

Eesti rahvakultuuri tugevus on rikkalik pärand ja inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena. Vaimse kultuuripärandi väärtustamiseks rakendatakse seitset piirkondlikku toetusmeetet. Lisaks toetatakse toetusmeetmete kaudu muidki olulisi vaimse kultuuripärandiga seotud tegevusi ja väiksemaid valdkondlikke või piirkondlikke institutsioone. Alates 2010. aastast on avatud Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistu, kuhu kogukonnad saavad esitada enam kui kahe inimpõlve vanuseid elavaid traditsioone, kombeid ja tavasid.

2022. aastal osales alaliselt tegutsevates kollektiivides 78 320 harrastajat. UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kantud Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupeo traditsioon, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo ning Vana-Võromaa suitsusauna traditsioon. 2021. aasta lõpus kanti haabja ehitamine ja kasutamine Soomaal UNESCO kiireloomulist kaitset vajava vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Minemaks lähiaastatel üle tulemusele orienteeritud rahastamismudelitele on vaja koguda statistikat, hinnata ja analüüsida regulaarset valdkonna olukorda. Praegu on valdkondliku statistika kogumine piiratud, sest Eesti Rahvakultuuri Keskuse poolt hallatava andmekogu ning Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA poolt hallatava registri arhitektuurid on vananenud. Seetõttu on valdkonnale oluline kiiremas korras viia läbi nimetatud andmekogu ja registri ühildamine ning neile uue tehnilise aluse loomine. Eesmärk on Eesti Rahvakultuuri Keskuse andmekogu ja ELTSA registri ühildamine kaasaegseks andmekoguks. Uue lahenduse eesmärk on vältida andmete dubleerimist ning anda võimalus andmete sisestajatele teha seda vaid ühes kohas.

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine, nagu ka laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus. Rahvakultuuri valdkonna üle-eestilisi tegevusi juhivad või koordineerivad Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, Võru Instituut ning riigi partneritena seitse valdkondlikku rahvakultuuri keskselti.

Rahvakultuuri valdkonna toetajad on ka Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapital ja maakondlikud ekspertgrupid.

Rahvakultuuri valdkonna riiklik kompetentsikeskus on Eesti Rahvakultuuri Keskus, kes koondab erialast informatsiooni, teeb koolitusi ning nõustab ja toetab rahvakultuuriga tegelevaid organisatsioone ja inimesi. Eesti Rahvakultuuri Keskuse heaks töötab igas maakonnas rahvakultuurispetsialist, kelle peamised ülesanded on hallata rahvakultuurivaldkonda ja kureerida üleriigilisi rahvakultuuriüritusi (laulu- ja tantsupeod, folkloorifestivalid).

Laulu- ja tantsupidude traditsioon on kantud UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Laulu- ja tantsupidusid korraldab Kultuuriministeeriumi asutatud sihtasutus Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA (ELTSA). ELT SA on ka laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide toetusmeetme rakendusasutus. 2023. toimus XIII noorte laulu- ja tantsupidu "Püha on maa" ning 2025. aastal toimub XXVIII laulupidu ja XXI tantsupidu.

Võru Instituut on 1995. aastal Kultuuriministeeriumi juurde loodud teadus- ja arendusasutus (riigiasutus). Instituudi tegemised puudutavad peamiselt ajaloolist Võrumaad ja aitavad elus hoida võrukestele omast keelt ja kultuuri.

Kollektiivide juhendajate on alatasustamise, liikumise jätkusuutlikkuse tagamise ning teiste kaasnevate probleemide lahendusena käivitati 2021. aastal laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivide juhendajate tööjõukulude toetusmeede, mille rakendusasutuseks on Eesti Rahvakultuuri Keskus. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivijuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua laulu- ja tantsupeo liikumises osalevatele kollektiivijuhtidele sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus.

2021. aastal koostati Kultuuriministeriumis analüüs laulu- ja tantsupeo kestlikkuse tagamiseks, millest lähtuvalt on Kultuuriministerium 2023. aastal loomas vastavat tegevuskava. Tõhustamaks erinevate osapoolte koostööd laulu ja tantsupeo korraldamisel, töötame koos partneritega välja tegevuskava peo jätkusuutlikkuse tagamiseks ning vastutuse ja rollide jagamiseks. Valdkonnas tuleb parendada koostööd kohalike omavalitsustega, kes on samuti laulu- ja tantsupeo protsessi toetajad, vabakonnaga, koolide ja teiste ministeriumitega.

Arenguvajadused

- Luua ühtne andmekogu (rahvakultuuri register), et hinnata valdkonnas toimuvaid protsesse, saada statistilisi näitajaid ning teostada valdkondlikke analüüse
- Jätkata koostööd Tallinna Linnavalitsusega tänapäevasele korrastatud ja heade tingimustega taristu loomiseks nii esinejatele kui ka publikule Tallinna lauluväljakul.

Meede 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine

Eesmärk: Kultuuri, sh loomeettevõtluse, toetamise ja loomepotentsiaali rakendamise kaudu on loodud eeldused Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Loomemajanduse sektoris loodud lisandväärtus töötaja kohta <i>Allikas: Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus</i>	23 000 (2019)	-	-	-	-
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest, % <i>Allikas: Andmekogud DIGAR ja MulS</i>	49 (2022)	51	52	53	54

Meetme raames toetatakse Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas vajalikke tegevusi ja projekte, rakendatakse loomemajanduse, digiteerimise ja rahvusvahelistumise toetusi ning kultuurivaldkonna teadus- ja arendustegevusi.

Tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digiteerimine

Eesmärk: Kultuuri kättesaadavus ja rahvusvaheline konkurentsivõimelisus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Pikaajalise säilimise digitaalarhiivide maht (TB) <i>Allikas: Rahvusraamatukogu, Rahvusarhiivi, MulSi ja ERRi digitaalarhiiv</i>	14 799 (2022)	18 610	20 580	22 550	24 000

Nii „Kultuuri arengukava 2021-2030“ kui ka teised arengukavad on seadnud eesmärgiks väärtusliku ja suure kasutajate huviga kultuuripärandi digiteerimise ning vajaduse tagada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavus ja pikaajaline säilivus.

Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandi objekti, kuid 2018. aastaks oli sellest digitaalsena kättesaadav vaid 10%. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimise raames digiteeritakse dokumente, trükiseid, esemeid, filme ja fotosid. Lisaks digiteerimisprojektidele on tegevuskava osaks ka taristu analüüsi- ja arendusprojektid. 2023. aastal jätkus kultuuripärandi digiteerimine, muuseumide Infosüsteemi MuIS arendamine (MUIS 2.0), toimus Eesti Rahvusringhäälingu ja Rahvusarhiivi lindirobotitel paiknevate arhiivide teises geograafilises asukohas asuvate peeglite tehniline ühendamine, Eesti Rahvusraamatukogu avas üleriigilise e-väljaannete laenutuse platvormi. Samuti teavitati avalikkust digiteeritud ja avalikustatud pärandiobjektide kasutusvõimalustest.

Kultuuripärandit digiteerivad asutused lähtuvad töövoo planeerimisel oma ressursist ja konkreetse asutuse kollektsioonide vastu üles näidatud huvist. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskavaga seati riigi üldised prioriteedid kultuuripärandi digiteerimisel ning pandi alus valdkondade vahelisele koostööle kultuuripärandi digiteerimisel, kättesaadavaks tegemisel ja pikaajalisel säilitamisel. Laialdane valdkondadeülene koordineeritud ja rahvusvahelistele standarditele tuginev digiteerimine aitab vältida digiteerimise ja pikaajalise digitaalse säilitamise dubleerimist, toetab koostööd ja töövoogude optimeerimist. Digitaalne kultuuripärand peab olema kasutajate vajadusi ning soove arvestades lihtsasti ligipääsetav ja kasutatav.

Tegevuskava eesmärk on teha 2023. aasta lõpuks digitaalselt kättesaadavaks kolmandik Eesti mäluasutustes talletatavast kultuuripärandist. Tegevuskava osaks on 13 digiteerimisprojekti, millest kümme on edukalt lõppenud. Ülejäänud digiteerimisprojektid lõppevad 2023. aasta jooksul. Digiteeritud pärand saab kõigile huvilistele kättesaadavaks läbi valdkondlike digitaalarhiivide ja portaalide.

Tegevuskava raames digiteeritud kultuuripärandit on võimalik taas- ja riskasutada nii äriislastel kui ka mitteäriislastel eesmärkidel, luues kasutusvõimalusi eri valdkondades ning digitaliseerides teenuseid – alates meedia- ja mängusektorist, loomemajandusest (nt disain, käsitöö), turismist (nt liitreaalsuse rakendused) ning lõpetades hariduse ja teadusega (õppetöö, teadus- ja uurimistegevusega seotud infosisu, innovaatiliste haridusrakenduste, digiõpikute jms teostamine, kultuuriajaloo uurimine uute digitaalsete meetoditega), mis omakorda suurendab kasutajate rahulolu erinevate (e-)teenustega ning tõstab Eesti konkurentsivõimelisust.

Digiteerimine on üks paremaid ja osadel juhtudel ka ainuke vahend tagamaks, et pärand on säilitatud selleks kõige sobivamate vahenditega ning tehtud kättesaadavaks võimalikult paljudele. Digitaalse kultuuripärandi koordineeritud pikaajaline säilitamine, sh väljaspool Eestit on eriti oluline Eesti kultuuri säilimiseks julgeolekukriisides või õnnetuste puhul. 2018. aastal viis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium läbi pikaajalise säilitamise arhitektuuri ärianalüüsi. Analüüsist selgus, et pikaajalise säilitamise tingimustele vastavad vaid kaks mäluasutust (Rahvusarhiiv ja Eesti Rahvusraamatukogu) ja üks süsteem (Muuseumide Infosüsteem MuIS).

Ettepanekuid pikaajalise digitaalse säilitamise korraldamiseks ja rahastamiseks on teinud kultuuriministri nõuandev kogu - Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu.

Uue ja aina olulisemana teemana tuleb ka Eestil asuda tegelema 3D digiteerimise teemaga lähtuvalt sellekohastest Euroopa Komisjoni soovitustest, mis seab ka konkreetseid eesmärgid kultuuripärandi, sh ehituspärandi digiteerimiseks 3D formaadis. 3D digiteerimise vajaduste täpseks hindamiseks ja tegevuste planeerimiseks on vaja läbi viia 3D digiteerimise võimekuse ja ohuhinnangu analüüs, et selgitada välja ohustatust põhjustavad tegurid ning hinnata sellest lähtuvalt mälestisi ja museaale. Kuigi mõningate mälestiste ja museaalide puhul on ohustatus selgelt teada, on kogu ülevaate saamiseks vaja täiendavat infot.

Toimumas on “Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029” ettevalmistamine ja elluviimine, eesmärgiga teha 2029. aastaks digitaalselt kättesaadavaks 45% Eesti mäluasutustes (muuseumides, raamatukogudes ja arhiivides) talletatavast kultuuripärandist, parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust kasutades innovaatilisi lahendusi ja tehnoloogiaid ning jätkata mäluasutuste koostööd pikaajalise digitaalse säilitamise taristu arendamisel. Lisaks dokumendi-, trükise-, foto- ja filmipärandi 2D digiteerimisele alustatakse koordineeritult ka eseme- ja ehituspärandi 3D digiteerimist.

Arenguvajadused

- Töötada välja üleriigiline visioon kultuuripärandi valdkondadeüleseks koordineeritud digiteerimiseks ja pärandi kättesaadavuse parandamiseks alates 2024. aastast. Uue tegevuskava loomine aitab ressursisäästlikult digiteerida erinevate valdkondade kultuuripärandit tervikuna ning teha Eesti mäluasutuste kogudes olevast kultuuripärandist digitaalselt kättesaadavaks 2029. aastaks 45%.
- Täiendavalt rahastada 3D digiteerimist, mis võimaldab kultuuripärandit oluliselt paremini dokumenteerida, säilitada, tutvustada ja uurida.
- Analüüsida mäluasutuste ühiste ontoloogiate loomist, kasutajate kaasamist, digiainese kättesaadavuse laiendamist, andmete kvaliteedi parandamist, ehituspärandi ja fotopärandi digiteerimisvajadust ja -võimekust.
- Leida lahendus ja rahastusmudel digitaalse kultuuripärandi koordineeritud pikaajaliseks säilitamiseks, sh väljaspool Eesti piiri.

Tegevus 3.2. Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine

Eesmärk: Aidata kaasa Eesti tutvustamisele, kultuuridiplomaatia edendamisele ja Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ning Eesti aktiivsele osalemisele rahvusvahelistes organisatsioonides ja Eesti huvide kaitsele.

Tegevuse määrdikud

Määrdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Eesti kultuuri rahvusvaheline haare, riikide arv <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	25 (2022)	25	25	25	25
Eesti aktiivne osalus rahvusvahelistes organisatsioonides poliitikate kujundamisel ja vastavus Eesti huvidele <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Eesti huvid on kaitstud (2022)	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud	Eesti huvid on kaitstud

Kultuuriministeeriumi ülesanne on edendada ja toetada Eesti kultuuri rahvusvahelistumist, arendada riikidevahelisi kultuurisuhteid ja -diplomaatiat, osaleda kultuuripoliitika kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides ning toetada neid eesmärgi elluviivaid valdkondlikke arenduskeskusi.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli lisaks valdkondlikele teabe- ja arenduskeskustele on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesanne on aidata kaasa Eesti loovisikute, kollektiivide, loomeettevõtete ja kultuuriorganisatsioonide jõudmisele rahvusvahelisele areenile, toetada tugevaid rahvusvahelistumise võimekusega loovisikuid ja organisatsioone ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja eesti kultuuri maailmas. Kultuuriesindajad töötavad Eesti saatkondade juures Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis, Londonis ja Stockholmis ning peakonsulaadis New Yorgis.

Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuuri koostöölepped ligi 50 riigiga. See arv on muutuv, sest näiteks 2008. aastal Vene Föderatsiooniga sõlmitud asjasse puutuvad koostöökokkulepped on lõpetatud seoses Ukraina vastu algatatud agressioonisõjaga. Uusi koostööleppeid või nende aluseid koostatavaid programme sõlmitakse vaid erilise vastastikuse huvi korral või riikidega, kellega kultuurikoostöö edendamise eeldus on leping. Samuti osaleb Eesti paarikümnes rahvusvahelises organisatsioonis, foorumis või koostööprogrammis, uute liitumiste puhul kaalutakse valdkondlikke sisulisi vajadusi ja liitumisest tulenevat eeldatavat majanduslikku mõju pikemas perspektiivis.

Eestis on kultuurivaldkonna välissuunalise suhtluse peamised koordineerijad ja toetuste andjad Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EISA), koordineerijatena ka kultuurivaldkonna arenduskeskused. Koostöös Välisministeeriumiga toimub rahvuskaaslaste sideme hoidmine ja loomine Eestiga kultuuri kaudu ning koordineeritakse rahvusvahelise koostöö olulisi küsimusi nagu Ukraina toetamine või muud aktuaalsed valdkondade ülesed protsessid. Tihendatud on valdkondlikku suhtlemist EISA ja saatkondadega, et tugevdada strateegiliste eesmärkide elluviimise protsessi.

Rahvusvaheliste projektide jaoks antakse riigieelarvest toetusi nii taotlusvooru "Eesti kultuur maailmas" kaudu kui ka otsetoetustena valdkondlikele arenduskeskustele, toetades projekte, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuuriekporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ning võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks kaasrahastab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte. Euroopa Liidu programmi „Loov Euroopa“ rakendamiseks sõlmitakse lepinguid Euroopa Komisjoniga ja programmi Eesti infopunktidega. 2020. aastal lõppenud Euroopa Liidu eelarveperiood kinnitab, et Eesti kultuurivaldkonna organisatsioonid on muutunud tõhusamaks ja rahvusvaheliselt hinnatud professionaalideks, nii et nad osalevad "Loova Euroopa" kultuuri alaprogrammi projektides partnerite ja projektijuhtidena. Projektide arvu pidev kasv (sh juhtpartnerid) on jätnud eraldatavad summad ebapiisavaks, mis juhib tähelepanu vajadusele analüüsida taotlusvooru tegelikku eelarvevajadust.

Kultuuriministeeriumi koosseisus on iseseisvaid ülesandeid täitva struktuuriüksusena UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon (UNESCO ERK), mille peamiseks ülesandeks on koostöö koordineerimine UNESCO sh selle võrgustike ja partnerite ning Eesti riigiasutuste, kohaliku omavalitsute üksuste, muude organisatsioonide ja isikute vahel eesmärgiga kaitsta Eesti huve UNESCOs ning luua huvitatutele Eestis võimalusi olla seotud UNESCO tööga.

Arenguvajadused

- Jälgida valdkondlikke suundumusi, rakendada ametkondlikust koostööst (sh rahvusvahelisest) tulenevaid kogemusi, et olla valmis kultuuri rahvusvahelistumise ja multilateraalse rahvusvahelise koostöö põhimõtteid uuendama tulenevalt valdkondlikest suundumustest ja üldisest rahvusvahelisest olukorrast.

- Pidevalt analüüsida programmi tegevuste ja teenuste rahastamist, et need oleksid selges kooskõlas ministeeriumi valdkondlike eesmärkide ja ambitsioonidega.
- Hoida kultuuriesindajate võrgustikku vähemalt senises, 2023. aasta mahus. Aidata kaasa uute kultuuriesindajate sisseelamisele nii loomesektori kaudu kui ka asukohariigis. Analüüsida kultuuriesindaja ametikoha loomist perspektiivis USA-s ja/või Kanadas. Lisaressurssi eeldav areng tugineb analüüsile, mis võtab arvesse loomesektori vajadusi ja arenguvõimalusi suurel välisurul ning Eesti välis- ja ka kaitsepoliitilist vajadust tugevdada sidemeid Ameerika liitlasriikidega kõigil tasanditel, k.a kultuuridiplomaatia võimalusi kasutades.
- Parandada Euroopa Liidu „Loov Euroopa“ projektide riigipoolse kaasrahastamise võimalusi, kui vajadus selle järele on ilmne.
- Jätkata Ukraina kultuurivaldkonna toetamist, jagada Eesti kultuurikorralduslikke praktikaid, kultuuripoliitika väljatöötamise kogemusi ning toetada kultuuriprojekte, mis rikastavad kahe riigi kultuurilist läbikäimist ja annab tuge agressori all kannatava Ukraina loomesektorile, sh pärast sõja lõppu, ülesehitamisperioodil.
- Soodustada Euroopa Nõukogu kultuuriteede võrgustikuga liitumisest (2024) tulenevate võimaluste rakendamist, et Eesti rikkalik kultuuripärand leiaks tutvustamist ja veelgi enam väärtustamist ning kasvaks kultuuriturismi potentsiaal.
- Edendada koostööd EISAga Eestist UNESCO võrgustikke ja nimekirjadesse kuuluvate nähtuste ja paikade turismipotentsiaali suurendamiseks.
- Koostöös partneritega panustada UNESCO liinis ÜRO kestliku arengu ja Eesti arengukoostöö eesmärkide elluviimisesse sh Aafrika suunal.
- Teha ametkondlikku koostööd ja rakendada ministeeriumi ja haldusala rahvusvahelist personalipoliitikat, et Eesti huvide esindamine oleks tagatud ekspertiisi jagamise kaudu ning Eesti rahvusvahelise maine edendamine karjääri toetamise teel rahvusvahelistes organisatsioonides (eriti Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu ja UNESCO).
- Aidata kaasa 2024. aasta Euroopa kultuuripealinna Tartu programmi edukale elluviimisele ja kokkuvõtetele pärast sündmusaasta lõppu, jätkata määratud perioodil rahastamist riigieelarvest.

Tegevus 3.3. Kultuuri valdkondadeülene tugi- ja arendustegevus

Eesmärk: Teadmispõhise kultuuripoliitika kujundamine.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Kultuuriministeeriumi rahastatud uurimistoetuste osakaal minimaalse hindamislävendi ületanud taotlustest, % <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Algtase selgitatakse 2023.	Sihttasemed määratakse lähtuvalt algtasemest			

Kultuuriministeerium on alates 2022. aastast võtnud suuna laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele, rakendades loovuurimuse taotlusvooru ning taotledes vahendeid piloteerimaks „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi“. Tegevustoetuste kaudu on samuti rahastatud valitsemisala asutusi, mis tegelevad teadus- ja arendustegevusega vastavalt oma põhiülesannetele (nt muuseumid, raamatukogud ja rahvakultuuri ning vähemal määral teiste valdkondade asutused).

2023. septembris avati Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi taotlusvoor, mille eesmärgiks on toetada kultuurivaldkonna asutuste teadus- ja arendustegevuse võimekust uuringute läbiviimisel, tõhustada interdistsiplinaarse teadus- ja arendustegevuse koostööd teadus- ja arendusasutuste, ettevõtete ja teiste organisatsioonide vahel ning luua projektide kaudu uusi teadmisi, loome- ja uurimismeetodeid või -tehnikaid ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade ning kultuuri ja seeläbi ka ühiskonna arengusse.

Mida väiksem on riigi kultuuriruum, seda rohkem sõltub see avalikust toetusest ja erinevatest ühiskonnamuutustest. Enamat tähelepanu vajab kultuuri regionaalne kättesaadavus ja loomevaldkondade järelkasvu tagamine. Teadus- ja arendustegevuse tuge vajatakse muuhulgas loomealade katusorganisatsioonide, eriala- ja loomeliitude ning arenduskeskuste mõju uurimisel siseriiklikus ja rahvusvahelises kontekstis, et selgitada välja nende toimimismudelite funktsionaalsed ja dünaamilised arenguvõimalused. Puuduvad ka õigusruumi ja investeringuvajaduste analüüsid, seniste meetmete ja toetuste mõju-uuringud ning võimaliku majandusmõju ja valdkondliku mõju prognoosid. Olulised märksõnad on avalike teenuste kvaliteet ja kättesaadavus, juurdepääs kultuurile ning olemasolevate teenuste ja toetuste mõju-uuringud.

Kultuuriministeeriumi teadus- ja arendustegevuse tõhusamaks ning paremaks kujundamiseks tuleb tagada valdkondliku teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkus, tuvastada eesti kultuuri arengu seisukohalt täiendavat tuge vajavad uurimisvaldkonnad, rahastada teadus- ja arendustegevuse projekte, mis viivad kokku kultuurivaldkonda teiste valdkondadega ja edendavad teadmussiiret. Vajalik on osaleda rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevuste koostööprojektides, et toetada Eesti teadlaste rahvusvahelist teadus- ja arendustegevust ning viia jooksvalt läbi valdkondlikke rakendusuuringuid, et kujundada ja rakendada valitsemisala poliitikaid ja parimaid praktikaid.

Arenguvajadused

- Rakendada edukalt loovuurimuse toetusmeedet.
- Käivitada „Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi“ ning tagada programmi jätkusuutlikkus.

Tegevus 3.4. Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Eesmärk: Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordisuutlikkus on suurenenud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Rahalist ja mitterahalist abi saanud ettevõtete arv (kumulatiivne 2014-2022; alates 2023 kumulatiivne, unikaalsed ettevõtted) <i>Allikas: EAS</i>	4238 (2022)	130	250	500	1000

Loomemajandus on majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel, kus teenitakse müügitulu ja luuakse töökohti intellektuaalse omandi loomise ja vahendamise abil ning kus ettevõtjast loovisikud on protsessides kesksel kohal. Loomemajanduse arendamise poliitikat kujundab Kultuuriministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega. Vastavaid meetmeid rahastatakse Euroopa Regionaalarengu fondist ning need lähtuvad Eesti pikaajalisest strateegiast „Eesti 2035“, „Eesti ettevõtluse kasvustrateegiast 2014–2020“, „Kultuuri arengukavast 2021-2030“ ning ühtekuuluvuspoliitika fondide 2014-2020 ja 2021-2027 rakenduskavadest. Loomemajanduse arendamise meetme rakendusüksus ja elluviija on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus.

Kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate loovisikute, loomeettevõtjate ja organisatsioonide suutlikkus muutlikes oludes toime tulla ja võimekus turutingimustes iseseisvalt tulu (sh ekspordi müügitulu) teenida peab kasvama. Senised äri- ja tegevusmudelid vajavad muutmist ja kaasajastamist, ettevõtteid või organisatsioone tuleb arendada tervikuna, toote- ja teenusearendus vajab senisest rohkem ja pidevat tähelepanu ning uudsete tehnoloogiate ja IT lahenduste kasutuselevõtt on vältimatu. Loovust kui kompetentsi on võimalik kasutada ühiskonna väljakutsete lahendamiseks eeldusel, et osatakse teha õigeid väärtuspakkumisi. Projektipõhine rahastus soosib ettevõtete ja organisatsioonide lühiajalisust, finantsvõimekus on madal ja investoritele ning kaasrahastajatele seega mitteatraktiivne. Ettevõtete ja organisatsioonide kestlikkuse ning finantssuutlikkuse tagamiseks peab kogu kultuuri- ja loomesektori valmisolek erinevate finantsinstrumentide (sh garantiimeetmete) kasutamiseks ja erainvesteeringute kaasamiseks suurenema. Selle eelduseks on äri- ja tegevusmudelite kohandamine. Eesti toodete ja teenuste ekspordile aitab kaasa riigi parem tuntus maailmas ja positiivne kuvand ning selles on kultuuri- ja loomesektoris tegutsejatel kanda muuhulgas strateegiline oluline roll. Sektori konkurentsivõime suurendamiseks nii sise- kui väliturul on vajalik ettevõtete ja organisatsioonide süsteemne ja järjepidev koostöö ning valmisolek teha strateegilist koostööd teiste sektorite ettevõtete ja organisatsioonidega.

Ettevõtlusega alustamise tugisüsteem toimib, kuid tugiteenuste kvaliteet ja regionaalne kättesaadavus ning teenuste vastavus eri arenguetappides (eelkõige kasvufaasis) olevate loomeettevõtjate vajadustele vajab pidevat tähelepanu. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete tõhusus ning koosmõju.

Kuni 2023. aasta keskpaigani toetatakse loomeettevõtete konkurentsivõime tõstmist ja loomemajanduse potentsiaali sidumist ülejäänud majandusega Euroopa Liidu finantsperioodi 2014–2020 struktuurivahendite loomemajanduse arendamise meetmest, mis koosneb seitsmest tegevusest ja mille rakendusüksus ja elluviija on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning mille vahendid lõpevad hiljemalt 2023. aasta kolmanda kvartali lõpuks, kuid enamuse meetme tegevuste osas said vahendid kasutatud juba 2021. ja 2022. aastal. Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava fondide 1%-lise ülebroneeringu raames lisandus loomemajanduse arendamise meetme eelarvesse täiendavalt 1,2 miljonit eurot, mille kasutamiseks muudeti 2021. aasta alguses meetme määrust, lisades sinna uue toetatava tegevusena ambitsioonikate ja ekspordipotentsiaali omavate loomeettevõtjate arenguplaanide elluviimise toetamise (st pikaajalist strateegilist arengut, sealhulgas uute ja senisest kõrgemat lisandväärtust loovate ärimudelite rakendamine, toodete, teenuste või tehnoloogiate väljaarendamine ja turule viimine ning personaliarendus-, müügi-, turundus-, tootmis- ja teenindusprotsesside arendamine ja rakendamine). Uue tegevuse rahastamine algas 2021. ning toetada saab vähemalt 17 kasvupotentsiaali omava loomeettevõtja arenguplaani elluviimist.

Lisaks panustab Kultuuriministeerium valdkonna arengusse mitmesuguste riigisiseste tegevus- ja projektitoetustega, mis on suunatud tugiteenuste pakkumiseks valdkondlike arenduskeskuste ja loomemajanduse valdkonnas tegutsevate organisatsioonide kaudu. Aastatel 2015-2022 rakendatud loomemajanduse arendamise meetme eesmärk oli siduda kultuuri- ja loomevaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõsta valdkonna ekspordivõimekust ning luua teistele majandussektoritele loomemajandussektori kaasamise kaudu lisandväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel. Loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamise, teadmiste ja oskuste arendamise ning loome- ja teiste majandusvaldkondade vaheliste suurprojektide elluviimise kaudu luuakse eeldused eelnimetatud eesmärkide saavutamiseks.

EL 2021-2027 finantsperioodil on loomemajanduse arendamine rakenduskava prioriteetse suuna „Nutikam Eesti“ erieesmärgi „VKEdes kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tõhustamine ning VKEdes töökohtade loomine, mh tootlike investeeringute kaudu“ all. Meetme eesmärk on tõsta kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtjate ja organisatsioonide ettevõtlus- ja juhtimissuutlikkust, rahvusvahelist konkurentsivõimet ning suurendada sektori innovatsioonivõimekust ja valmisolekut erainvesteeringute kaasamiseks. Meede panustab koos nelja ettevõtluse-, ekspordi-, turismi- ja regionaalarengu meetmega VKEdes lisandväärtuse kasvu töötaja kohta ning meetme kaudu saab rahalist ja mitterahalist abi kokku 1 000 unikaalset ettevõtet, kellest 295 peavad saavutama lisandväärtuse kasvu töötaja kohta. Meetme eelarve on võrreldes eelneva perioodiga väiksem, kuid sisaldab esmakordselt riiklikku kaasfinantseeringut 1 miljoni euro ulatuses.

EL 2021-2027 finantsperioodil rakendatava meetme peamiseks sihtgrupiks on kultuuri- ja loomesektoris tegutsevad kasvuvõimelised äriühingust VKEd. Kavandatavas meetmes on kuus tegevussuunda: kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ambitsioonikate VKEdes arenguplaanide elluviimise toetamine; kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate kasvupotentsiaaliga ettevõtete ekspordivõimekuse kasvu toetamine; sektori arengut toetavate tugiteenuste (inkubatsiooni-, kiirendi- ja arendusteenused) pakkumine loomeettevõtetele; sektori sisese ja sektorite ülese koostöö soodustamine; loomemajandusalase teadlikkuse kasvatamine ja loomemajandusalaste teadmiste ning oskuste arendamine.

Loomemajanduse sektorit kaardistatakse 4-aastase intervalliga. Viimase, 2022. aasta kevadel valminud Eesti loomemajanduse olukorra viienda uuringu kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2019. aasta andmetel 28,3 tuhat töötajat (4,2% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 10 705 ettevõtet ja asutust (11,2% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 1,86 miljardit eurot (2,6% Eesti ettevõtete müügitulust), millest eksporditulu moodustas 410,8 miljonit eurot (22% kogutulust). Loomemajanduse sektoris toodetud lisandväärtus oli 2019. aastal 606,5 miljonit eurot ja

see moodustas 2,2% Eestis toodetud SKP-st (27 693 miljonit eurot). Sektori peamised majandusstatistilised näitajad on perioodil 2015–2019 paranenud (kogutulu kasvas ja ettevõtete arv suurenes, arenenud on rahvusvahelistumine ning eksport), kuid sektor jääb maha Eesti ettevõtluse keskmistest näitajatest.

Sektoris tervikuna on ettevõtlikkusteadlikkus ja -aktiivsus kasvanud, äri- ja tegevusmudelid on korrastunud, kuid endiselt tegutsetakse ettevõtluses paljudel juhtudel MTÜ-na, tulud kaetakse kuludega ja kasum on väike või puudub. 40% ettevõtetest ja MTÜ-dest, kel on majandustegevus, ei kajasta töötajaid. Samas majandustegevuse aruandlus on paranenud, mis võimaldab saada täpsemat ülevaadet sektori lisandväärtusest töötaja kohta ning tulust ettevõtte ja töötaja kohta. Võrreldes 2015. aastaga on tulu töötaja kohta kasvanud 48%. 2019. aastal oli loomemajanduse sektoris lisandväärtus töötaja kohta 23 000 eurot. Jätkuvalt on oluline loomeettevõtjate ekspordipotentsiaali suurendamine ja ekspordi- ning innovatsioonivõimekuse järjepidev arendamine. Siinjuures tuleb eristada sektoris tegutsevate isikute, ettevõtete ja organisatsioonide eesmärgi. Sektori kaardistuse raames 2021. aastal läbi viidud küsitlusest ilmnes, et 28% loomeettevõtjatest näeb enda rolli eelkõige Eesti riigile tuntuks ja kuvandi loojatena, ligikaudu 70%-l vastanutest olid esikohal ärilised eesmärgid.

Lisaks on loomemajandussektoril oma osa atraktiivse elukeskkonna loomisel, turismitulude suurendamisel ja digimajanduse arenemisel. Kultuuri- ja loomesektori näol on tegemist kasvava ja dünaamilise majandussektoriga, mis loob, kommertsialiseerib ja kasutab peamise müügiargumendina intellektuaalset omandit, luues seeläbi väärtust ka teistele majandus- ja eluvaldkondadele (nt turismisektorile reisimotivatsiooni pakkumise ja riigi kuvandi loomise kaudu). Kuna kohalik turg on piiratud, tuleb loovisikutel, loomeettevõtetel ja organisatsioonidel otsida järjepidevalt võimalusi rahvusvaheliselt tegutsemiseks, et teenida senisest enam tulu ka välisriikidest. Selleks peab loomeettevõtete ja -organisatsioonide strateegilise planeerimise ning juhtimise võimekus kasvama, tegevus- ja ärimudelid võimaldama muutuste ja ebakindlusega toimetulekut ning senisest enam tuleb tegeleda toote- ja teenusearenduse ning innovatsiooniga, et reageerida kriisidele ja olukorra muutustele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Seega on oluline jätkata kultuuri- ja loomesektori majandusliku potentsiaali avaldumise toetamist, keskendudes innovatsiooni soodustamisele ja loomeettevõtjate rahvusvahelise konkurentsivõime, ekspordi- ja jätkusuutlikkuse kasvatamisele. Nii alustavate kui kasvuvõimeliste tegutsevate loomeettevõtete toetamine peab olema integreeritud üldisesse tõhusalt toimivasse ettevõtluse tugisüsteemi, mille kaudu tekiks sektorite vaheline sünergia ja suureneks meetmete koosmõju.

Loomemajanduse arengut toetavad tugistruktuurid (inkubaatorid, kiirendid ja piirkondlikud ning valdkondlikud arenduskeskused) on endiselt suures osas finantsiliselt sõltuvad avaliku sektori (sh KOV-ide) toetusest ja ilma selleta hääbuvad. Samas on tugistruktuuride roll ettevõtjatele sageli ebaselge. Koostöö ja infovahetuse kaudu tuleb tagada, et kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide toetamine ning nende osalemine erinevates ettevõtetele suunatud arenguprogrammides ei oleks välistatud teistes meetmetes. Siinjuures on oluline, et sektoris tegutsejad mõistaksid erinevate meetmete eesmärgi ning hindaksid realistlikult oma suutlikkust konkreetsete meetmete tulemustesse panustamiseks.

Arenguvajadused

- Soodustada valdkondlikke, sektorite üleseid, regionaalseid ning koostöös teadus- ja arendusasutustega elluviidavaid algatusi, mis pakuvad innovaatilisi lahendusi loomemajanduse ja loomeettevõtluse edendamiseks ning erinevate sektorite koostoime suurendamiseks.
- Käivitada ja rakendada edukalt loomemajanduse arendamise meede.